

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΓΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ / ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΕΣ

"ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ"

Συγγραφείς:

Anna Dryjańska

Anna Dzierzowska

Joanna Piotrowska

Ewa Rutkowska

Agnieszka Sosińska

Επιμέλεια:

Joanna Piotrowska

Επιμέλεια Κειμένου στα Ελληνικά:

Νικολέττα Γαβριήλ

Feminoteka, Βαρσοβία 2014

Copyright © **Fundacja Feminoteka**, Warszawa 2014

Το περιεχόμενο αυτής της δημοσίευσης αποτελεί αποκλειστική ευθύνη του Feminoteka και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να εκληφθεί ότι απηχεί απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία δεν φέρει καμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιλαμβάνονται σε αυτήν.

Συγγραφείς: Anna Dryjańska, Anna Dzierzgowska, Magdalena Grabowska, Małgorzata Łojkowska, Aleksandra Magryta, Joanna Piotrowska, Ewa Rutkowska, Agnieszka Sosińska

Σύνταξη: Joanna Piotrowska
Επιμέλεια: Agata Zawiszewska
Σχεδιασμός: Palebek

ISBN: 978-83-62206-88-9

Wydawca:
FUNDACJA FEMINOTEKA
00-560 Warszawa,
ul. Mokotowska 29a
www.feminoteka.pl

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
2. ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΜΕ ΤΗΝ ΟΠΤΙΚΗ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ	6
3. ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ, ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ, ΜΙΣΟΓΥΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΕΞΙΣΜΟΣ	20
4. ΕΜΦΥΛΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ, ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	29
5. ΑΝ ΕΙΣΤΕ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ/ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΣ/ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΡΙΑ	42
6. ΜΕΡΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	60
7. ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΝΟΝΤΑΣ ΓΟΝΕΙΣ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΕΣ ΕΦΗΒΩΝ	69
8. ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΕΧΕΤΕ ΟΤΑΝ ΜΙΛΑΤΕ ΜΕ ΕΦΗΒΟΥΣ/-ΕΣ	82
9. ΤΙ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ	88
10. ΣΕΝΑΡΙΑ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΤΕ ΣΕ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ Η ΣΕ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΠΡΟΛΗΨΗ	91
11. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	91
12. ΕΠΑΦΕΣ	91
13. ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	91

1.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το εγχειρίδιο αυτό δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος ‘Staying Safe On-line: Gender and Safety on the Internet’, το οποίο υλοποιήθηκε από τρεις γυναικείες οργανώσεις σε τρεις διαφορετικές χώρες –την Κύπρο, τη Δημοκρατία της Τσεχίας και την Πολωνία– και συγχρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα Daphne III της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αυτό που μας ενδιέφερε κυρίως ήταν η έμφυλη διάσταση του εκφοβισμού στο διαδίκτυο και ο διαφορετικός τρόπος με τον οποίο μπορεί να τον βιώνουν τα αγόρια και τα κορίτσια – μια διάσταση που αγνοείται σχεδόν ολοκληρωτικά στις μελέτες που έχουν διεξαχθεί στις χώρες μας. Το εγχείρημά μας περιελάμβανε ανάλυση των προγραμμάτων σχετικά με τον εκφοβισμό στο διαδίκτυο που διεξάγονται σήμερα στις συμμετέχουσες χώρες, καθώς και τη διεξαγωγή ποσοτικής έρευνας (στατιστικές έρευνες) και ποιοτικής έρευνας (ομάδες εστιασμένης συζήτησης και ατομικές συνεντεύξεις) σε νέους και νέες, που αποτελούν και την ομάδα στόχο. Αναλύσαμε επίσης ιστότοπους κοινωνικής δικτύωσης και τα προφίλ νεαρών ατόμων σε αυτούς. Τα στοιχεία που συλλέξαμε αποτέλεσαν τη βάση για το εγχειρίδιο αυτό.

Κοινωνικό φύλο – Το κοινωνικό φύλο αναφέρεται στους ρόλους και τις υποχρεώσεις που αποδίδονται στους άντρες και τις γυναίκες από την κοινωνία. Το «κοινωνικό φύλο» είναι κοινωνικά κατασκευασμένο, για αυτό τα κορίτσια και τα αγόρια δεν γεννιούνται γνωρίζοντας πώς πρέπει να είναι η εμφάνισή τους, πώς πρέπει να ντύνονται, να μιλάνε, να συμπεριφέρονται ή να σκέφτονται. Η κοινωνικοποίησή τους επηρεάζεται από την οικογένεια, τους συνομήλικους, την κοινότητά τους και θεσμούς όπως τα ΜΜΕ. Μας επηρεάζουν η οικογένεια και οι φίλοι/-ες μας, καθώς και η κουλτούρα μας, όπως η μουσική που ακούμε, οι ταινίες που παρακολουθούμε, και οι διαφημίσεις που βλέπουμε σε καθημερινή βάση. Η κοινωνία σαν σύνολο εκπέμπει μηνύματα σχετικά με τα χαρακτηριστικά και τους ρόλους των κοριτσιών και των αγοριών. Ουσιαστικά, η κοινωνία μας βάζει όλους και όλες στη «φυλακή του φύλου μας».¹

Οι λέξεις «βιολογικό φύλο» και «κοινωνικό φύλο» δεν έχουν την ίδια σημασία. Το «βιολογικό φύλο» αναφέρεται στα βιολογικά χαρακτηριστικά με τα οποία γεννιούνται οι άντρες και οι γυναίκες. Είναι οικογενετικά και κατά κανόνα μόνοιμα, π.χ. οι άντρες δεν μπορούν να κυοφορήσουν ή να θηλάσουν, οι γυναίκες έχουν εμμηνόρροια, κ.λπ.² Έτσι, ενώ η ικανότητα της γυναίκας να κυοφορεί εί-

Η έμφυλη διάσταση του εκφοβισμού στο διαδίκτυο – μια διάσταση που αγνοείται σχεδόν ολοκληρωτικά στις μελέτες

1. Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου (2012), Youth4Youth: Εκπαιδευτικό Εγχειρίδιο για Ενδυνάμωση των Νέων για την Πρόληψη της Έμφυλης Βίας μέσω Αλληλοδιδασκτικής Προσέγγισης, Λευκωσία, Κύπρος, σ. 6.

2. Στο ίδιο.

3. <http://rownosc.info/rownosc.php/dictionary/item/id/270>

ναι βιολογική, η κοινωνική προσδοκία ότι οι γυναίκες πρέπει να αναλαμβάνουν το ρόλο της φροντίδας και της ανατροφής των παιδιών προέρχεται καθαρά από το κοινωνικό τους φύλο.³

Όλες οι έρευνες που έχουν γίνει στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ τις οποίες εξετάσαμε για τους σκοπούς αυτού του προγράμματος, καθώς και όλες οι έρευνες που διεξήχθησαν στα πλαίσια του προγράμματος, έδειξαν ότι ο τρόπος με τον οποίο τα αγόρια και τα κορίτσια χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες διαφέρει σημαντικά. Κατά συνέπεια, αντιδρούν επίσης διαφορετικά στον εκφοβισμό στο διαδίκτυο και σε άλλες μορφές διαδικτυακής βίας. Έτσι, **τόσο οι παρεμβάσεις όσο και τα προγράμματα πρόληψης πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους μηχανισμούς της έμφυλης διαφοράς και της ανισότητας των φύλων προκειμένου να προσφέρουν τόσο στα κορίτσια όσο και στα αγόρια θετικούς και μη βίαιους τρόπους να αποκτήσουν (ή να ανακτήσουν) την ικανότητα δράσης τους στο σχολείο, στο σπίτι και στο καθημερινό τους περιβάλλον.**

Το εγχειρίδιο αυτό παρέχει ένα πακέτο από πρακτικές πληροφορίες, σχέδια μαθήματος, και νομικές συμβουλές, που θα οδηγήσουν σε μια βαθύτερη κατανόηση της έμφυλης βίας και του εκφοβισμού στο διαδίκτυο, και δίνει τα εργαλεία για την πιο αποτελεσματική αντιμετώπισή τους. ■

2.

**ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΜΕ ΤΗΝ ΟΠΤΙΚΗ
ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ**

Η βία κατά των γυναικών είναι εκδήλωση των ιστορικά άνισων σχέσεων εξουσίας ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες, σχέσεων που έχουν οδηγήσει στην κυριαρχία των αντρών απέναντι στις γυναίκες, στις διακρίσεις εις βάρος των γυναικών και στην παρεμπόδιση της πλήρους ανάπτυξής τους [...] η βία κατά των γυναικών είναι ένας από τους κρίσιμους κοινωνικούς μηχανισμούς μέσω των οποίων οι γυναίκες τοποθετούνται εξαναγκαστικά σε υποδεέστερη θέση σε σχέση με τους άντρες.

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ, ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ.

Επιλέξαμε να παραθέσουμε αυτό το απόσπασμα από τη Διακήρυξη για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών, του ΟΗΕ, στην αρχή αυτού του Εγχειριδίου Καθηγητών/Καθηγητριών για την πρόληψη του εκφοβισμού στο διαδίκτυο για τους εξής λόγους:

❶ Δημοσιεύσεις και μελέτες για την ασφάλεια και τον εκφοβισμό στο διαδίκτυο που να δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην έμφυλη βία και ιδίως στις συγκεκριμένες μορφές βίας που υφίστανται τα κορίτσια στην εφηβεία, είναι σπάνιες. Εμείς προτείνουμε μια διαφορετική προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία **η βία είναι έμφυλη**.⁴ Κατά συνέπεια, για να αντιμετωπιστεί πιο αποτελεσματικά το πρόβλημα της διαδικτυακής βίας είναι απαραίτητο να μάθουμε πώς να προσέχουμε εκείνες τις μορφές του εκφοβισμού στο διαδίκτυο που προέρχονται από τις έμφυλες διαφορές και ανισότητες.

❷ Το απόσπασμα από τη Διακήρυξη τονίζει ότι η βία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την **εξουσία και την ανισότητα**, κάτι που αποτελεί τη δεύτερη αποφασιστικής σημασίας υπόθεση αυτού του εγχειριδίου. Η προσέγγιση την οποία προτείνουμε στο πρόβλημα του εκφοβισμού (ιδίως της βίας μεταξύ συνομηλικών και της βίας κατά των γυναικών) λαμβάνει υπόψη το γεγονός **ότι η βία χρησιμοποιείται σαν εργαλείο για τη συγκρότηση και τη διατήρηση σχέσεων ιεραρχίας σε ομάδες συνομηλικών**. Η βία μπορεί να χρησιμοποιείται σαν μέσο πειθάρχησης «των αδύναμων» από «τους ισχυρούς» (ή από εκείνους που αντιλαμβάνονται έτσι τον εαυτό τους), μπορεί να γίνει όπλο για άτομα μειωμένης θέσης(στάτους), αλλά και να αποτελέσει τρόπο ανταγωνισμού με στόχο την προσοχή ή τα αισθήματα κάποιου άλλου ατόμου. Με δυο λόγια, σύμφωνα με τη Διακήρυξη, η βία είναι ένας **κοινωνικός μηχανισμός μέσω του οποίου ορισμένοι άνθρωποι τοποθετούνται εξαναγκαστικά σε υποδεέστερη θέση**. Η βία

4. Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι η προβολή του ρόλου της ανισότητας των φύλων ως κρίσιμου παράγοντα για την εκτεταμένη βία δεν αποτελεί προσπάθεια να μειώσουμε άλλες πηγές βίας, όπως για παράδειγμα οι ταξικές διαφορές, ο ρατσισμός και η ομοφοβία.

δεν είναι «φυσική» ούτε πρέπει να γίνεται αποδεκτή ή ανεκτή. Έχει να κάνει με τις άνισες σχέσεις εξουσίας σε ομάδες συνομήλικων και με μηνύματα που στέλνουν τόσο ανήλικοι/-ες όσο και ενήλικοι/-ες χρήστες/-στριες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στους/στις άλλους/-ες χρήστες/-στριες.

Το να κατανοήσουμε τη βία σαν εργαλείο σε έναν αγώνα για την εξουσία, μας επιτρέπει να καταλάβουμε γιατί η βία εμφανίζεται τόσο συχνά σαν κάτι ασήμαντο.

Ένας ανάλογος κανόνας μπορεί να εφαρμοστεί και σε καταστάσεις που υποπτεύεστε ότι μπορεί να είναι περιπτώσεις εκφοβισμού στο διαδίκτυο:

Αν βρίσκεστε σε μια κατάσταση όπου υποπτεύεστε ότι κάποιος/-α που γνωρίζετε μπορεί να είναι θύμα ή δράστης/-στρια εκφοβισμού στο διαδίκτυο, αρχίστε να παρατηρείτε πώς λειτουργεί το άτομο αυτό μέσα στην ομάδα των συνομήλικων του/της και ποια είναι η θέση του/της μέσα σε αυτή την ομάδα. Μην ξεχνάτε ωστόσο ότι ο εκφοβισμός στο διαδίκτυο είναι ένα είδος βίας που συχνά μπορεί να γίνει όπλο των «αδύναμων». Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να γίνει το μέσο δια του οποίου άνθρωποι με «χαμηλότερη θέση (στάτους)» μέσα στην ομάδα των συνομήλικων τους προσπαθούν να αμφισβητήσουν αυτή την ιεραρχία ή να πάρουν εκδίκηση από εκείνους/-ες τους/τις οποίους/-ες φοβούνται ή που τους/τις κακομεταχειρίζονται. Κάθε περίπτωση στην οποία ένα άτομο φαίνεται να είναι αποκλεισμένο ή φαίνεται να είναι υπερβολικά δραστήριο στην προσπάθειά του να αποκτήσει υψηλή θέση μέσα στην ομάδα των συνομήλικων του χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή. ■

Η βία με βάση το φύλο, επηρεάζει ανισόρροπα τις γυναίκες και τα κορίτσια και είναι διαδεδομένη, είναι ριζωμένη στις ιστορικά άνισες σχέσεις εξουσίας ανάμεσα στα δύο φύλα.

3.

**ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ, ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ
ΓΥΝΑΙΚΩΝ, ΜΙΣΟΓΥΝΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ ΣΕΞΙΣΜΟΣ**

Ε

ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

«Εμφυλη βία (ΕΒ) είναι ο γενικός όρος που χρησιμοποιούμε για να περιγράψουμε τη βία που είναι αποτέλεσμα των προσδοκιών που αφορούν τον κανονιστικό ρόλο των κοινωνικών φύλων, σε συνδυασμό με τις άνισες σχέσεις εξουσίας ανάμεσα στα δύο φύλα, στο πλαίσιο μίας συγκεκριμένης κοινωνίας»⁵

Η βία κατά των γυναικών και των κοριτσιών είναι ευρέως αναγνωρισμένη ως μορφή έμφυλης βίας. Σύμφωνα με τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, η έμφυλη βία κατά των γυναικών είναι η βία που στρέφεται ενάντια μιας γυναίκας επειδή είναι γυναίκα ή η βία που επηρεάζει τις γυναίκες δυσανάλογα (άρθρο 3δ).

Τα διεθνή νομικά πλαίσια, όπως η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών και η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, επισημαίνουν ότι η έμφυλη βία και η βία κατά των γυναικών είναι συνηθισμένα φαινόμενα δομικού χαρακτήρα και είναι ριζωμένα σε ιστορικά επιβεβλημένες ανισότητες ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες. Σύμφωνα με την Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου (1995), που έχει εγκριθεί από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, η βία κατά των γυναικών «αποτελεί εκδήλωση των ιστορικά άνισων σχέσεων εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών, οι οποίες οδήγησαν στην κυριαρχία επί των γυναικών και στις διακρίσεις εναντίον τους από τους άνδρες και στην πρόληψη της πλήρους ανέλιξης των γυναικών». Η καταπολέμηση αυτών των μορφών βίας πρέπει να είναι πολιτική προτεραιότητα.

ΣΕΞΙΣΜΟΣ

Όρος που δημιουργήθηκε κατ' αναλογία προς τον «ρατσισμό». Βασίζεται στην υπόθεση ότι υπάρχουν δύο βιολογικά/κοινωνικά φύλα –οι άντρες και οι γυναίκες– ότι στο καθένα αποδίδονται συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, προδιαθέσεις και ικανότητες και ότι εξαιτίας αυτών των χαρακτηριστικών ή προδιαθέσεων οι άντρες και οι γυναίκες δεν είναι και δεν μπορούν να είναι ίσοι.

5. S. Bloom, "Violence Against Women and Girls: A Compendium of Monitoring and Evaluation Indicators", 2008, σ. 14, <http://www.cpc.unc.edu/measure/publications/ms-08-30>

Η απόδοση συγκεκριμένων χαρακτηριστικών και ικανοτήτων στους «άντρες» ή στις «γυναίκες» οδηγεί αναπόφευκτα στη δημιουργία έμφυλων προσδοκιών από τα αγόρια και τα κορίτσια. Επίσης, τους δίνονται διαφορετικές δυνατότητες και ευκαιρίες στη ζωή τους. Στην κουλτούρα μας, η αρρενωπότητα συνδέεται με τη δύναμη, την εξουσία και την κυριαρχία. Η θηλυκότητα, από την άλλη, συνδέεται με την αδυναμία, την υποταγή και τη φροντίδα. Ακούμε συχνά να δηλώνεται ότι η ισότητα των φύλων έχει σε μεγάλο βαθμό επιτευχθεί και ότι οι γυναίκες δεν υφίστανται πλέον διακρίσεις. Ωστόσο, τα επίσημα στατιστικά στοιχεία αλλά και εκτενείς έρευνες αποδεικνύουν το αντίθετο και η μεγαλύτερη ασυμφωνία παρατηρείται στις στατιστικές για τη βία κατά των γυναικών.

ΜΙΣΟΓΥΝΙΣΜΟΣ

Το μίσος ή η αντιπάθεια για τις γυναίκες βασίζεται σε σεξιστικές αντιλήψεις και προκαταλήψεις. Είναι οικουμενικά παρούσες στις κοινωνίες μας και εμφανίζονται συχνά και στο διαδίκτυο. Ο μισογυνισμός και ο σεξισμός παρατηρούνται τόσο στα αγόρια όσο και στα κορίτσια. Στην πρώτη περίπτωση, ο μισογυνισμός μπορεί να είναι ένας τρόπος έκφρασης και/ή υπεράσπισης της κυρίαρχης θέσης. Ο μισογυνισμός μεταξύ κοριτσιών μπορεί να αποτελεί μία από τις στρατηγικές τους στον αγώνα για τη θέση τους σε ένα σεξιστικό περιβάλλον: για παράδειγμα, ένα κορίτσι μπορεί να υιοθετήσει την ακόλουθη συμπεριφορά, «αντιπαθώ τις γυναίκες όσο κι εσείς (η κυρίαρχη ομάδα), και γι' αυτό είμαι ουσιαστικά μία από εσάς». Η στρατηγική αυτή είναι εύκολη, επειδή οι κοινωνίες μας κάνουν συχνά τα κορίτσια να αισθάνονται ότι αξίζουν λιγότερο από τους άρρενες συνομήλικους τους.

Η υιοθέτηση μισογυνικής συμπεριφοράς από κορίτσια και γυναίκες μπορεί επίσης να εξηγήσει φαινόμενα βίας από κορίτσια/γυναίκες προς άλλα κορίτσια/γυναίκες: αντιγράφουν τα πρότυπα της κυρίαρχης κουλτούρας. Συγχρόνως, πέφτουν σε μια συνηθισμένη παγίδα: εκ πρώτης όψεως, καταλαβαίνουν καλά το πολιτισμικό μήνυμα που λέει «οι ισχυροί κακομεταχειρίζονται τους αδύναμους, η βία ταπεινώνει τα πρόσωπα που την υφίστανται, οι γυναίκες είναι αδύναμες, οπότε αν τις κακομεταχειρίζεσαι δείχνεις ότι ανήκεις στην ομάδα των δυνατών». Ωστόσο, το ίδιο μήνυμα λέει: «τα κορίτσια/οι γυναίκες δεν επιτρέπεται να είναι βίαια· η βία δεν έχει καμία σχέση με τη θηλυκότητα». Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα στις αντιδράσεις σε διάφορες μορφές βίας: ο πανικός (π.χ. σε άρθρα στα ΜΜΕ) που προκαλείται από περιπτώσεις επιθετικής συμπεριφοράς κοριτσιών/γυναικών επισκιάζει τα φαινόμενα βίας με θύματα κορίτσια/γυναίκες. Συμβάλλει επίσης στο φαινόμενο της συστηματικής υποβάθμισης της σημασίας της βίας που υφίστανται κορίτσια/γυναίκες από τις κοινότητές μας, τα ΜΜΕ, τα σχολεία και άλλους θεσμούς, έτσι ώστε το βασικό μήνυμα που παίρνουν κορίτσια και αγόρια από την κυρίαρχη κουλτούρα είναι ότι η βία κατά κοριτσιών/γυναικών δεν είναι σοβαρό ζήτημα που απαιτεί δημόσια προσοχή και αντιμετώπιση.

Ο μισογυνισμός και ο σεξισμός παρατηρούνται τόσο στα αγόρια όσο και στα κορίτσια. Τα αγόρια είναι πιο πιθανό να αντιλαμβάνονται πιθανά σεξουαλικά μηνύματα που λαμβάνουν ως φιλοφρόνηση, σε αντίθεση με τα κορίτσια.

Η βία που υφίστανται τα κορίτσια αντιμετωπίζεται συστηματικά ως κάτι ασήμαντο ή αγνοείται· ένα ακόμα μήνυμα που παίρνουν τα κορίτσια από την κυρίαρχη κουλτούρα είναι ότι δεν τους αξίζει βοήθεια ή υποστήριξη.

Μία σημαντική εκδήλωση μισογυνικής βίας και εκφοβισμού στο διαδίκτυο είναι η επιθετική συμπεριφορά (προσβολές, επιθετικά σχόλια, απειλές και απόπειρες τρομοκράτησης) απέναντι σε κορίτσια και γυναίκες που αγωνίζονται στο διαδίκτυο για τα δικαιώματα των γυναικών. Πριν από λίγο καιρό, η βρετανική καθημερινή εφημερίδα *The Guardian* δημοσίευσε μια ιστορία που είχε γραφτεί από ένα δεκαεξάχρονο κορίτσι⁶ – μαθήτρια σε ένα από τα καλύτερα σχολεία της Αγγλίας– που περιέγραφε τι συνέβη στην ίδια και στις φίλες της όταν δημιούργησαν μια φεμινιστική ομάδα και αντιτάχθηκαν δημόσια στην έμφυλη βία, τη σεξουαλική παρενόχληση και την κακοποίηση στις προσωπικές σχέσεις. Την ημέρα που συστήθηκε επίσημα η ομάδα, συνομήλικα αγόρια ξεκίνησαν εκστρατεία εναντίον της στο Τουίτερ (twitter), απευθύνοντάς της σεξιστικά και ρατσιστικά σχόλια. Οι επιθέσεις έγιναν ακόμα πιο βίαιες όταν μέλη της ομάδας ανέβασαν στο διαδίκτυο φωτογραφίες τους, για τη συμμετοχή τους στην εκστρατεία «Who Needs Feminism?»⁷ Σχόλια όπως «ο κόλπος σας είναι στεγνός σαν τη Σαχάρα» ήταν από τις πιο επιεικείς αντιδράσεις στην εκστρατεία τους.

Το παράδειγμα αυτό και άλλες παρόμοιες ιστορίες δείχνουν καθαρά τις σχέσεις ανάμεσα στη βία και την ανισότητα: τα αγόρια –που στην περίπτωση αυτή αποτελούν την κυρίαρχη ομάδα– άσκησαν βία κατά των κοριτσιών, που αμφισβητούσαν την κυριαρχία τους.

Η αντίστασή τους στην έμφυλη βία εξέθεσε τα κορίτσια σε ακόμα περισσότερη κακοποίηση. Ο στόχος αυτών που την ασκούσαν ήταν να τρομοκρατηθούν τα κορίτσια και να αναγκαστούν να επιστρέψουν σε υποτελή θέση.

Ο μισογυνικός και πατριαρχικός πολιτισμός μας βλάπτει επίσης τα αγόρια και τους άντρες, μολονότι με διαφορετικό τρόπο. Σε μια συγκινητική ταινία, με τίτλο *Tough Guise: Violence, Media and the Crisis in Masculinity*, η σκηνοθέτρια Shutt Jhally και ο αντισεξιστής ακτιβιστής και εκπαιδευτής Jackson Katz, δείχνουν ότι η αντρική βία, ο μισογυνισμός και η ομοφοβία συνδέονται άμεσα με τον πολιτισμικό ορισμό του ανδρισμού.⁸ Τα αγόρια δεν γεννιούνται βίαια –λέει ο Katz– μαθαίνουν να είναι και το μάθημα αυτό είναι επώδυνο τόσο για τα ίδια όσο και για ολόκληρη την κοινωνία. Αυτό δεν σημαίνει μόνο ότι υπάρχει ένα σημαντικό επίπεδο ανοχής της βίαιης συμπεριφοράς από αγόρια στην κοινωνία μας, αλλά και ότι τα αγόρια που υφίστανται βία είναι ιδιαίτερα ευάλωτα και μόνα. **Τα ίδια πολιτισμικά πρότυπα που κάνουν τους άντρες και τα αγόρια ευάλωτους στη βία τους ενθαρρύνουν επίσης να απαντούν στη βία με βίαιη συμπεριφορά.**

6. Jinan Younis, *What happened when I started a feminist society at school*, theguardian.com, 20.06.2013; Polish translation : Codziennik Feministyczny, <http://codziennikfeministyczny.pl/stowarzyszenie-feministyczne/>

7. Who Needs Feminism – μια καμπάνια που απευθυνόταν σε άντρες και σε γυναίκες. Οι εθελοντές/-ριες αναρτούσαν στο διαδίκτυο μία φωτογραφία τους με ένα σημείωμα που έγραφε «Χρειάζομαι τον φεμινισμό γιατί...» και πρόσθεταν γιατί χρειάζονται οι ίδιοι/-ες τον φεμινισμό ή γιατί τον χρειάζεται ολος ο κόσμος. Βλ.: <http://whoneedsfeminism.com/>

8. <http://www.mediaed.org/cgi-bin/commerce.cgi?preadd=action&key=211>

9. Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου (2012), Youth4Youth: Εκπαιδευτικό Εγχειρίδιο για Ενδυνάμωση των Νέων για την Πρόληψη της Έμφυλης Βίας μέσω Αλληλοδιδακτικής Προσέγγισης, Λευκωσία, Κύπρος, σ. 40

Αναφορικά με τον εκφοβισμό στο διαδίκτυο και άλλες μορφές έμφυλης βίας, οι νέοι άνθρωποι υποστηρίζουν συχνά με ευκολία ότι τα θύματα πηγαίνουν γυρεύοντας επειδή δεν συμμορφώνονται σε μια δεδομένη νόρμα, δηλαδή ότι τα θύματα είναι υπεύθυνα για τον εκφοβισμό που υφίστανται λόγω των πράξεων, της συμπεριφοράς ή ακόμα και της εμφάνισής τους. Οι νοοτροπίες που ρίχνουν την ευθύνη στο θύμα, που μεταφέρουν το φταίξιμο και κατά συνέπεια την ευθύνη από το/τη δράστη/-στρια στο θύμα, είναι κυρίαρχες στις κοινωνίες μας.⁹ Στο πλαίσιο του εκφοβισμού στο διαδίκτυο, μία ακόμα κυρίαρχη τάση είναι το φαινόμενο του «girl-shaming», δηλαδή της προσβολής κοριτσιών ή αγοριών επειδή συμπεριφέρονται «σαν κορίτσια», με τον όρο να εκλαμβάνεται ως υποτιμητικός ή προσβλητικός. Παρόμοιο φαινόμενο είναι και το «gay shaming» που συνίσταται στην προσβολή ή την ταπείνωση κάποιου ατόμου με βάση υποθέσεις για τη σεξουαλικότητά του. ■

4.

**ΕΜΦΥΛΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ,
ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ
ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ ΣΤΟ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ**

Αν λάβουμε υπόψη όλα τα παραπάνω, ο έμφυλος εκφοβισμός στο διαδίκτυο έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

1. Επηρεάζει και τα δύο φύλα. Ωστόσο, οι γυναίκες/τα κορίτσια είναι πιθανότερο να υποστούν διαδικτυακή βία εξαιτίας του κοινωνικού τους φύλου, και/ή η βία αυτή τις επηρεάζει δυσανάλογα, και/ή συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με τις έμφυλες σχέσεις εξουσίας, ανακλώντας την υποδεέστερη θέση τους στην κοινωνία.
2. Το θύμα παρενοχλείται εξαιτίας του φύλου του με τρόπο που εμπεριέχει στοιχεία σεξουαλικής κακοποίησης και ταπείνωσης.
3. Οι άντρες/αγόρια και οι γυναίκες/κορίτσια αντιδρούν διαφορετικά σε περιστατικά βίας που υπόκεινται στο διαδίκτυο.

ΕΜΦΥΛΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΤΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ

Θεωρητικά, το διαδίκτυο είναι ένας χώρος όπου έχουμε ισότητα δικαιωμάτων και όπου οι δυνατότητές μας δεν εξαρτώνται από το κοινωνικό μας φύλο. Στην πράξη, ωστόσο, εκεί όπου παρατηρούνται ο σεξισμός και ο μισογυνισμός, το διαδίκτυο παραμένει ανάκλαση της πραγματικότητας. Για αυτόν το λόγο, σε αυτό το μέρος του εγχειριδίου θα εστιάσουμε σε συγκεκριμένες μορφές βίας κατά γυναικών και κοριτσιών.

ΜΟΡΦΕΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΥ/ΕΜΦΥΛΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΤΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ/ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ:

- Απειλές για βιασμό
- Κυκλοφορία επεξεργασμένων φωτογραφιών γυναικών/κοριτσιών να υφίστανται βία
- Δημοσίευση στο διαδίκτυο της διεύθυνσης ή άλλων προσωπικών στοιχείων γυναικών/κοριτσιών με την πληροφορία ότι ενδιαφέρονται για ανώνυμες σεξουαλικές συνευρέσεις

- Χακάρισμα ιστότοπων και ιστολογίων που ανήκουν σε γυναίκες/κορίτσια, με αποτέλεσμα συχνά οι ιστότοποι αυτοί να εξαφανίζονται από το διαδίκτυο.

ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΤΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ:

Ο περιορισμός των δυνατοτήτων συμμετοχής των γυναικών/κοριτσιών στο διαδικτυακό κόσμο συχνά τις κάνει να παραμελούν ή να εγκαταλείπουν τις δραστηριότητές τους στο διαδίκτυο. Ο έμφυλος διαδικτυακός εκφοβισμός περιορίζει επίσης την αυτονομία των γυναικών/κοριτσιών, τους τρόπους επικοινωνίας και αυτοέκφρασης που διαθέτουν και πλήττει την αξιοπρέπειά τους.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΠΟΥ ΒΙΩΝΟΥΝ ΕΜΦΥΛΟ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:

- 1 Στερεί από τις γυναίκες/κορίτσια τον έλεγχο πάνω στη ζωή τους – διαδικτυακά και μη.
- 2 Μειώνει τις ευκαιρίες των γυναικών/κοριτσιών να επιτύχουν εκπαιδευτικούς και επαγγελματικούς στόχους.
- 3 Η απειλή εκφοβισμού στο διαδίκτυο υποχρεώνει τις γυναίκες να υιοθετούν αντρικές ταυτότητες στο διαδίκτυο.
- 4 Πλήττει την αξιοπρέπεια των γυναικών/κοριτσιών και επηρεάζει την πεποίθησή τους ότι είναι ίσες με τους άντρες.
- 5 Έχει αρνητικό αντίκτυπο στη σωματική τους υγεία και τη συναισθηματική τους κατάσταση.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ ΟΠΩΣ ΒΙΩΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΑΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΑΝ ΣΥΝΟΛΟ:

- 1 Συντηρεί την έμφυλη ιεραρχία στο διαδίκτυο. Επίσης, συντηρεί τις πατριαρχικές συμπεριφορές και το σεξισμό στην ευρύτερη κοινωνία.
- 2 Ενισχύει την αντρική κυριαρχία εξαλείφοντας ή αποσιωπώντας τις γυναικείες φωνές από το διαδίκτυο.

ΤΑ ΠΙΟ ΣΥΝΗΘΙΣΜΕΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΒΙΒΑΣΜΟ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ Η ΤΗΝ ΑΓΝΟΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ.¹⁰

Δεν είναι παρά ένα άκακο πείραγμα.

Απάντηση: Λάθος. Επιφέρει πραγματική βλάβη σε διάφορα πεδία της προσωπικής και της κοινωνικής ζωής.

Τα κορίτσια ξέρουν να φροντίζουν τον εαυτό τους.

Απάντηση: Λάθος. Ακόμα κι αν ένα κορίτσι αποφασίσει να πάψει εντελώς να χρησιμοποιεί το διαδίκτυο, ο διαδικτυακός εκφοβισμός μπορεί να συνεχιστεί διαδικτυακά ανάμεσα στα άτομα που τη γνωρίζουν. Γιατί το θύμα να πληρώνει το τίμημα για τη συμπεριφορά των δραστών/στριών; Το να αντιταχθεί κάποια/ος σε έναν καταπιεστή που απειλεί ένα κορίτσι με βιασμό δεν θα διαγράψει τις απειλές του – που ενίοτε έχουν διατυπωθεί δημόσια. Ούτε και θα κάνει τις επεξεργασμένες φωτογραφίες με άσεμνες εικόνες του θύματος να εξαφανιστούν από τον κυβερνοχώρο.

Ο διαδικτυακός εκφοβισμός είναι ένα ακόμα αποτέλεσμα των χαρακτηριστικών του διαδικτυακού περιβάλλοντος – πρόκειται για την εικονική Άγρια Δύση. Αν ένα κορίτσι έχει παρουσία και είναι δραστήρια διαδικτυακά, θα πρέπει αυτό να το έχει υπόψη της, ιδίως αν έχει δικό της ιστότοπο, ιστολόγιο, κ.λπ.

Απάντηση: Η Άγρια Δύση δεν υπάρχει. Ο νόμος υπάρχει – τουλάχιστον θεωρητικά. Γιατί η διαδικτυακή βία να αγνοείται από το νόμο, ιδίως τη στιγμή που η βλάβη που προκαλεί δεν περιορίζεται στον εικονικό κόσμο, αλλά είναι συνήθως εντελώς πραγματική.

Πρόληψη και παρέμβαση σε περιπτώσεις εκφοβισμού στο διαδίκτυο σε ομάδες συνομήλικων εφήβων¹¹

ΚΑΝΟΝΕΣ

✓ Τα προγράμματα πρόληψης και παρέμβασης πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα ζητήματα φύλου και να αντιμετωπίζουν και μη σωματικές μορφές επιθετικότητας.

✓ Οι ενήλικοι/-ες, οι σχολικοί κανονισμοί και οι συνομήλικοι/-ες που ανταποκρίνονται σε περιστατικά βίας πρέπει να καθιστούν απολύτως σαφές ότι η κοινωνική βία, ο διαδικτυακός εκφοβισμός και η σωματική κακοποίηση δεν είναι ανεκτά.

10. Με βάση το ακαδημαϊκό άρθρο, The University of Texas: [http://icbtt.arizona.edu/sites/default/files/Underwood_and_Rosen_\(in_press\).pdf](http://icbtt.arizona.edu/sites/default/files/Underwood_and_Rosen_(in_press).pdf)

11. Στο ίδιο.

✓ Οι νέες και οι νέοι που έχουν υψηλότερη θέση μέσα στην ομάδα των συνομήλικων τους πρέπει να παροτρύνονται να γίνουν θετικοί/-ες ηγέτες/-ιδες και πρότυπα.

✓ Οι νέες και οι νέοι πρέπει να διδάσκονται ότι η κουλτούρα του διαδικτυακού εκφοβισμού οδηγεί σε καταστάσεις όπου κανείς δεν μπορεί να είναι αξιόπιστος φίλος/-η κανενός/καμμιάς και όλοι μπορεί να γίνουν θύματα ή δράστες/-στριες βίας. Πείστε τους μαθητές και τις μαθήτριες να ξανασκεφτούν τι είδους φίλοι/-ες θέλουν να είναι και τι φίλους/-ες θέλουν να έχουν γύρω τους.

✓ Μην ξεχνάτε ότι αν σε μια περίπτωση διαδικτυακού εκφοβισμού ο δράστης είναι αγόρι και το θύμα κορίτσι, η βία είναι πιθανό να πάρει τη μορφή σεξουαλικής παρενόχλησης ή άλλων ειδών σεξουαλικής κακοποίησης.

Είναι επίσης σημαντικό να γνωρίζετε ότι η κοινωνική επιθετικότητα των κοριτσιών δεν είναι απλά εκφοβισμός, αλλά προέρχεται από την πίεση που δέχονται να μην εκδηλώνουν άμεσα και σωματικά την επιθετικότητά τους. Η κοινωνική επιθετικότητα των κοριτσιών μπορεί επίσης να είναι ένδειξη ότι θέλουν να αποκτήσουν τον έλεγχο της ζωής τους, ότι θέλουν να αισθάνονται σημαντικές, ορατές, με επιρροή, να τις παίρνουν στα σοβαρά και να τις σέβονται. ■

✓ Φροντίστε ιδιαίτερα να μην υποβιβάσετε τη σεξουαλική παρενόχληση σε μία από τις μορφές εκφοβισμού γιατί αυτό υποβιβάζει τη σημασία των εμπειριών των κοριτσιών και είναι πιθανό να τους στερήσει τη δυνατότητα να κάνουν χρήση της διαθέσιμης νομικής προστασίας.

Αξίζει να εστιάσετε την προσοχή σας στις ρυθμίσεις των προφίλ στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, καθώς χαρακτηρίζονται από στερεότυπα των φύλων, σεξιστικό και ομοφοβικό λόγο.

5.

**ΑΝ ΕΙΣΤΕ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ/ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΣ/ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΡΙΑ**

Υ

Υπάρχουν ορισμένες όψεις του διαδικτύου που είναι σημαντικό να τις γνωρίζετε. Η πιο σημαντική είναι η **αντιστροφή της σχέσης καθηγητή/-τριας – μαθητή/-τριας**. Ως τώρα εσείς ήσασταν εκείνος/-η που ήξερε καλύτερα και γνώριζε περισσότερα από τους μαθητές και τις μαθήτριες σας. Και η κατάσταση αυτή δεν χρειάζεται να αλλάξει, αλλά υπάρχει μία εξαίρεση: **το διαδίκτυο και οι νέες τεχνολογίες**. Όσο σκληρά κι αν προσπαθήσετε, **δεν θα είναι καθόλου εύκολο να φτάσετε τις γνώσεις και τις δεξιότητες των εφήβων σε αυτό το πεδίο**. Ωστόσο, οι ικανότητες και η ευκολία τους στη χρήση της προηγμένης τεχνολογίας μπορεί να γίνει αιτία ανησυχίας, όπως γνωρίζετε από την επαγγελματική/παιδαγωγική σας εμπειρία.

Αν αποδεχτείτε το τεχνολογικό πλεονέκτημα που έχουν οι μαθητές/-τριες σας, μπορείτε να περάσετε στη δράση. Παρουσιάζουμε εδώ ορισμένα γενικά μοντέλα αντιμετώπισης καθώς και πιο συγκεκριμένα σενάρια μαθήματος που μπορούν να στηρίξουν τη δουλειά σας με ανήλικους και ανήλικες που μπορεί να είναι θύματα ή δράστες/-στριες διαδικτυακού εκφοβισμού. Δίνουμε ιδιαίτερη προσοχή σε ζητήματα φύλου, στα έμφυλα στερεότυπα, στις διαφορές όσο αφορά τη χρήση του διαδικτύου και στην πρόσληψη του διαδικτυακού περιεχομένου ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια. ■

6.

ΜΕΡΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- Έρευνες που έχουν διεξαχθεί στην Κύπρο, την Πολωνία, την Ευρώπη και διεθνώς δείχνουν ότι **τα κορίτσια και οι γυναίκες είναι περισσότερο εκτεθειμένες στον διαδικτυακό εκφοβισμό (βία, διαδικτυακή παρενόχληση)**. Αυτό δεν σημαίνει ότι τα αγόρια και οι άντρες δεν τον υφίστανται. Ωστόσο, οι έρευνες δείχνουν ότι τα κορίτσια και τα αγόρια, οι γυναίκες και οι άντρες, υφίστανται διαφορετικές μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού, ανάλογα με το φύλο τους, και ότι επηρεάζονται διαφορετικά από αυτόν.

- **Η βία είναι βία – ανεξάρτητα αν συμβαίνει διαδικτυακά ή μη.** Οι νέοι και οι νέες έχουν την τάση να μην εκλαμβάνουν τον διαδικτυακό εκφοβισμό σαν πραγματική βία, επειδή δεν αποτελεί σωματική βία. Ο ρόλος μας είναι να τους δείξουμε ότι ο αντίκτυπος του διαδικτυακού εκφοβισμού μπορεί να είναι εξίσου καταστροφικός και μακροπρόθεσμος όσο και η βία εκτός διαδικτύου.

- **Τα κορίτσια πέφτουν θύματα εκφοβισμού στο διαδίκτυο με τη μορφή σεξουαλικής παρενόχλησης πολύ πιο συχνά.** Στην Κύπρο, είναι επίσης πιο συχνό για τις νέες γυναίκες 23-35 ετών να υποστούν βία στο διαδίκτυο.¹² Αυτή η μορφή εκφοβισμού στρέφεται επίσης κατά π.χ. μη ετεροφυλόφιλων αγοριών ή αγοριών που τα θεωρούν μη ετεροφυλόφιλα οι συνομήλικό τους.

- **Ταπείνωση, παρενόχληση, απειλές, πλαστοπροσωπία, κ.λπ. συμβαίνουν πολύ συχνά.** Η ταπείνωση, το κουτσομπολιό και οι προσβολές προς κάποιον/-α έχουν καταγραφεί ως οι πιο κοινές μορφές βίας στο διαδίκτυο στην Κύπρο (20,4%). **Οι άντρες** συμμετέχουν σε τέτοιες συμπεριφορές σε ποσοστό 33,3% σε σύγκριση με το 13,9% για τις γυναίκες¹³ ■

12. Μεσογειακό Ινστιτούτο-το Μελετών Κοινωνικού Φύλου, (2014) Έμφυλη Βία και Ασφάλεια στο Διαδίκτυο: Εμπειρίες Νεαρών Γυναίκων και Ανδρών στην Κύπρο

13. Στο ίδιο, σ.48

14. Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου, (2014) Έμφυλη Βία και Ασφάλεια στο Διαδίκτυο: Εμπειρίες Νεαρών Γυναϊκών και Ανδρών στην Κύπρο, σ.30

- Στην Κύπρο, η κύρια μορφή ηλεκτρονικής παρενόχλησης ήταν τα ενοχλητικά και συνεχή τηλεφωνήματα τόσο για τους άντρες όσο και για τις γυναίκες (87,8%) και η ταπείνωση το κουτσομπολιό ή οι προσβολές (58,3%).
- Οι νέες γυναίκες αναφέρουν συχνότερα ότι δέχονται απειλές ή εκφοβισμό, ενώ οι άντρες αναφέρουν συχνότερα προσβλητικά πράγματα που έχουν διατυπωθεί εις βάρος τους στο διαδίκτυο, σε κοινή θέα.
- Περισσότερο από το 1/3 του δείγματος είχε δει προσωπικές του φωτογραφίες για τις οποίες ντρεπόταν να δημοσιεύονται στο διαδίκτυο.
- Οι νέοι άντρες ήταν πολύ πιθανότερο να πέσουν θύματα πλαστοπροσωπίας ως μορφής ηλεκτρονικής παρενόχλησης (42.9% οι άντρες και 20.3% οι γυναίκες).
- Οι εμπειρίες των γυναικών στο διαδίκτυο αφορούν την ασφάλειά τους, ενώ οι εμπειρίες και οι ανησυχίες των αντρών συνδέονται με δραστηριότητες στο διαδίκτυο που βλάπτουν το κύρος και την υπόληψή τους.¹⁴

• Οι νέοι άνθρωποι μπορούν συχνά να ορίσουν τον **εκφοβισμό και τη βία στο διαδίκτυο, την καταδίωξη [stalking] ή τη σεξουαλική παρενόχληση**. Αυτό δεν σημαίνει ότι μπορούν και να αναγνωρίσουν αυτά τα φαινόμενα όταν συμβαίνουν στους/στις ίδιους/-ες.

• Ο εκφοβισμός στο διαδίκτυο εμφανίζεται με διάφορες μορφές: μπορεί να γίνεται τηλεφωνικά, με γραπτά μηνύματα, σελίδες μέσω κοινωνικής δικτύωσης (social media portals) και συνομιλίες (chat). Μπορεί να πάρει τη μορφή πλαστοπροσωπίας, συκοφαντίας, απειλών, φραστικής επιθετικότητας, δημοσίευσης προσωπικών πληροφοριών, φωτογραφιών ή βίντεο, κ.λπ. Ο εκφοβισμός στο διαδίκτυο **πρέπει πάντα να αντιμετωπίζεται σοβαρά. Δεν πρέπει να τον αγνοήσετε ή να τον θεωρήσετε ασήμαντο, αλλά να βοηθήσετε το θύμα του να αντιδράσει σωστά.** ■

7.

**ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΚΑΙ
ΕΝΗΜΕΡΩΝΟΝΤΑΣ ΓΟΝΕΙΣ
ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΕΣ ΕΦΗΒΩΝ**

E

- Ενημερώστε τους για τα πράγματα που πρέπει να προσέχουν. Να θυμάστε ότι οι γνώσεις τους για την εικονική βία θα είναι κατά πάσα πιθανότητα ανάλογες με τις δικές σας. Κάθε αλλαγή στη συμπεριφορά του παιδιού τους θα γίνει μάλλον αντιληπτή. Αν αρχίσει να αποφεύγει τις διαδικτυακές επαφές, καλό θα είναι να διαπιστώσουν γιατί. Αν δεν μπορεί να σταματήσει να έρχεται σε επαφή με κάποιον/-α στο διαδίκτυο οι γονείς/κηδεμόνες πρέπει επίσης να ανησυχήσουν. Ανεξάρτητα αν το πρόβλημα του εκφοβισμού στο διαδίκτυο μας αγγίζει προσωπικά ή όχι, είναι καλό να έχουμε υπόψη ότι το διαδίκτυο δεν είναι παιχνίδι και ότι μπορεί να είναι επικίνδυνο αν δεν χρησιμοποιείται με υπευθυνότητα. Οι γονείς και οι κηδεμόνες πρέπει να καλλιεργούν αυτή τη συνείδηση και στα παιδιά τους.

- Οι γονείς και οι κηδεμόνες πρέπει να μιλάνε στους/στις έφηβους/-ες σχετικά με τις απρεπείς διαδικτυακές συμπεριφορές· είναι καλό για τα νεαρά άτομα να γνωρίζουν ποιες συμπεριφορές πρέπει να αποφεύγουν. Σύμφωνα με έρευνες της Feminoteka και άλλων διεθνών οργανισμών, το 60,1% των κοριτσιών και το 45,9% των αγοριών αποδέχτηκαν αίτημα φιλίας από άτομο που δεν το γνώριζαν σαν φίλο/-η σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, 29,5% των αγοριών και 22% των κοριτσιών συμφώνησαν να συναντήσουν άτομο που είχαν γνωρίσει στο διαδίκτυο. Φυσικά δεν χρειάζονται υπερβολές και πανικός, χρειάζεται όμως να υπάρχει επίγνωση των κινδύνων που ενέχει η χρήση του διαδικτύου.

- Οι γονείς και οι κηδεμόνες πρέπει να γνωρίζουν τι συμβαίνει στο διαδίκτυο, ιδίως αν τα παιδιά τους το χρησιμοποιούν τακτικά. Μία καλή ιδέα είναι να επισκέπτονται ιστότοπους που χρησιμοποιούνται από έφηβους/-ες· αυτό θα τους δώσει τη δυνατότητα να διαπιστώσουν το περιεχόμενο στο οποίο εκτίθενται τα παιδιά τους καθώς και τι μπορεί να συναντήσουν στο διαδίκτυο.

- Τόσο στο σχολείο όσο και στο σπίτι, οι νέοι και οι νέες πρέπει να μαθαίνουν ποια είδη πληροφοριών δεν είναι κατάλληλα για να τα ανεβάζουν στο διαδίκτυο ή να τα μοιράζονται με άλλους. Επίσης σημαντικό είναι να γνωρίζουν οι έφηβοι/-ες για τις πληροφορίες που μπορεί να κοινοποιούνται άθελα ή εν αγνοία τους, δηλαδή ότι ενώ μπορεί να μην έχουν αναφέρει οι ίδιοι/-ες πληροφορίες σχετικά με τον τόπο κατοικίας τους ή το σχολείο τους, οι ομάδες, οι σελίδες θαυμαστών και άλλοι ιστοχώροι μπορεί να τις αποκαλύψουν με ευκολία. Πρέπει να τους επισημαίνεται emphaticά ότι δεν έχουν καμία υποχρέωση να δώσουν το τηλέφωνο, τη διεύθυνση ή την ημερομηνία γέννησής τους όταν εγγράφονται σε διάφορες σελίδες και πύλες. Ακόμα κι αν τις πληροφορίες αυτές

επιχειρούν να μας τις εκμαιεύσουν για εμπορικούς ή διαφημιστικούς λόγους, μάθετε στους/στις έφηβους/-ες να βλέπουν τα πράγματα κριτικά: μια εταιρεία που πουλάει καλλυντικά είναι ανάγκη να γνωρίζει τότε ή πού γεννηθήκαμε;

- Τονίστε ότι το να συναντηθούν με κάποιον/-α που έχουν γνωρίσει μόνο στο διαδίκτυο μπορεί να αποδειχθεί πολύ επικίνδυνο. Αν ένα νεαρό άτομο είναι αποφασισμένο να πάει σε μια τέτοια συνάντηση, πρέπει να του πούμε ότι είναι σημαντικό να διαλέξει ένα μέρος που δεν ευνοεί την ανωνυμία. Η συνάντηση είναι καλύτερο να γίνει την ημέρα, σε καφετέρια ή σε άλλο δημόσιο χώρο, όπου θα υπάρχουν και άλλοι άνθρωποι και όπου μπορεί κανείς εύκολα να φύγει αν το άτομο με το οποίο έχει συναντηθεί του φανεί ύποπτο.

- Οι γονείς και οι κηδεμόνες πρέπει να παροτρύνονται να βάζουν στα παιδιά τους κανόνες ασφαλείας για τη χρήση του διαδικτύου. Οι κανόνες αυτοί πρέπει να έχουν απτές συνέπειες. Οι έφηβοι/-ες χρησιμοποιούν συχνά το διαδίκτυο μέσω του κινητού τους τηλεφώνου. Οι κανόνες πρέπει να ισχύουν και για αυτή τη χρήση.

- Ενημερώστε τους/τις ενήλικους/ες για όλες τις πλευρές του εκφοβισμού στο διαδίκτυο – πρέπει να γνωρίζουν και τις δύο θέσεις: αυτή του θύματος και αυτή του/της δράστη/-στριας. Είναι σημαντικό να μην αγνοούν καμία από τις δύο. Οι έφηβοι/-ες πρέπει να γνωρίζουν ότι το να συμμετέχουν σε διαδικτυακό εκφοβισμό δεν είναι σε καμία περίπτωση αποδεκτό και ότι αν κάποιος/-α πέσει θύμα διαδικτυακού εκφοβισμού πρέπει να γίνουν κινήσεις ώστε αυτό να σταματήσει αμέσως.

- Μιλήστε στους γονείς και τους κηδεμόνες για το ρόλο των μαρτύρων. Συχνά οι άνθρωποι πέφτουν θύματα βίας παρουσία άλλων, με την ενεργητική ή την παθητική τους συμμετοχή. Η εμπειρία του εκφοβισμού στο διαδίκτυο δεν διαφέρει. Αν υπάρχει κάποιος/-α μάρτυρας, μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο – μπορεί να ζητήσει βοήθεια από ενήλικους/-ες της εμπιστοσύνης του/της. Επισημάνετε ότι μια τέτοια αντίδραση δεν είναι «κάρφωμα», αλλά ότι είναι μια αποτελεσματική και σωστή αντίδραση στη βία. Ένας/μία μάρτυρας μπορεί να υποστηρίξει το θύμα και να το βοηθήσει να βγει από τη βίαιη κατάσταση σταματώντας το/τη δράστη/-στρια.

- Μολονότι ο διαδικτυακός εκφοβισμός συμβαίνει σε έναν εικονικό κόσμο, οι ψυχολογικές συνέπειες αυτού του είδους βίας είναι απόλυτα πραγματικές για το θύμα. Κορίτσια που έχουν δεχτεί απειλές για βιαιοπραγία, σεξουαλική επίθεση ή βιασμό αισθάνονται ότι έχουν χάσει τον έλεγχο της ζωής τους. Τέτοιες απειλές μπορεί να οδηγήσουν στην κατάθλιψη, την απόσυρση, την αδιαφορία ή την απάθεια, αλλά επίσης περιορίζουν την αυτονομία και τη δυνατότητα δράσης του θύματος, και όχι μόνο στο εικονικό πεδίο –για παράδειγμα, το θύμα μπορεί να φοβάται να βγει από το σπίτι του για να μην εκτεθεί σε κίνδυνο.

Φροντίστε να αναφέρετε πως αν ο διαδικτυακός εκφοβισμός θεωρείται ασήμαντος ή αγνοείται, γίνεται κοινωνικά αποδεκτός. Το ίδιο ισχύει και για τη βία κατά κοριτσιών και γυναικών στην «πραγματική ζωή». Έτσι, όλες οι μορφές έμφυλης βίας ενισχύουν την πεποίθηση ότι οι γυναίκες είναι λιγότερο σημαντικές από τους άντρες και ότι ο ρόλος τους είναι υποδεέστερος. Ο διαδικτυακός εκφοβισμός δεν μας αφήνει να εξαλείψουμε τον σεξισμό (επίσης σε διαδικτυακό επίπεδο).

Ορισμένοι/-ες ερευνητές/-τριες έχουν δείξει ότι τα άτομα που έχουν «θηλυκά» ψευδώνυμα σε διαδικτυακά φόρουμ και πύλες λαμβάνουν περισσότερες αρνητικές αντιδράσεις, περισσότερα απρεπή σχόλια και υποβιβάζονται συχνότερα σε υποτελή ρόλο. «Οι γυναίκες πρέπει να κάθονται στο σπίτι, να κάνουν παιδιά και να μην ενοχλούν τους άντρες», «Οι άντρες είναι για να διατάζουν και οι γυναίκες για να υπακούουν και να είναι όμορφες» κ.λπ. Αυτό αναγκάζει τις γυναίκες να υιοθετούν αντρική ταυτότητα διαδικτυακά, με συνέπεια η φωνή των γυναικών και των κοριτσιών να χάνεται από το διαδίκτυο.

- Οι ενήλικοι/-ες και οι έφηβοι/-ες πρέπει να ενημερωθούν για τις νομικές συνέπειες του διαδικτυακού εκφοβισμού, της καταδίωξης και άλλων μορφών βίας. Η ανωνυμία δίνει τεράστια δύναμη στους/στις δράστες/-στριες, και επιπλέον καθετί που ανεβαίνει στο διαδίκτυο καταγράφεται και δεν μπορεί να διαγραφεί. Είναι απαραίτητο να τονίσετε τη σημασία που έχει η αποθήκευση των αποδείξεων διαδικτυακού εκφοβισμού. Αποθηκευμένα ιστορικά συνομιλιών, μηνύματα και ηλεκτρονική αλληλογραφία μπορούν να βοηθήσουν το άτομο που υφίσταται τη βία να σταματήσει το/τη δράστη/-στρια.

- Σε πολλά εγχειρίδια θα βρείτε συμβουλές για τους κατάλληλους τρόπους αντίδρασης: σε περίπτωση διαδικτυακού εκφοβισμού αποσυνδεθείτε από τον ιστότοπο και μπλοκάρετε το/τη δράστη/-στρια, κ.λπ. Φυσικά, μια τέτοια αντίδραση είναι λογική και τόσο οι γονείς/κηδεμόνες όσο και οι έφηβοι/-ες πρέπει να γνωρίζουν πως το να περιμένουν από το/τη δράστη/-στρια του εκφοβισμού να πει κάτι ακόμα πιο χυδαίο ή πιο ταπεινωτικό δεν έχει νόημα. Ωστόσο, **επίσης σημαντική είναι η ενδυνάμωση του ατόμου που υφίσταται τον έμφυλο διαδικτυακό εκφοβισμό, δείχνοντάς του ότι δεν είναι αναγκασμένο να αντιμετωπίσει το πρόβλημα μόνο του.** Ακόμα κι αν το θύμα αποφασίσει να εγκαταλείψει τα διαδικτυακά φόρουμ, να πάψει να χρησιμοποιεί τη σελίδα της αλληλογραφίας του και τις υπόλοιπες επαφές του, αυτό δεν εξασφαλίζει ότι ο δράστης/-στρια του διαδικτυακού εκφοβισμού θα πάψει να δρα. Η βία μπορεί να ασκηθεί έμμεσα: ο/η δράστης/-στρια του διαδικτυακού εκφοβισμού μπορεί να συνεχίσει να συκοφαντεί το θύμα, να ανεβάζει επεξεργασμένες φωτογραφίες, βίντεο, κ.λπ. **Η υποστήριξη και η ενδυνάμωση είναι ένας ακόμα σημαντικός ρόλος που μπορεί να παίξει ένας/μία μάρτυρας που αντιδρά, που, δηλαδή, θα επικοινωνήσει με τους/τις διαχειριστές/-στριες του φόρουμ/πύλης, θα ενημερώσει τη διεύθυνση του σχολείου, θα αναφέρει την κακοποίηση στην αστυνομία, κ.λπ.** Το να πιστεύουμε ότι τα κορίτσια που υφίστανται σεξουαλική

παρενόχληση με τη μορφή εκφοβισμού στο διαδίκτυο πρέπει να αντιμετωπίζονται το πρόβλημά τους μόνα τους είναι σαν να υποστηρίζουμε ότι ένα θύμα βίας εκτός διαδικτύου πρέπει να αντιμετωπίζει το πρόβλημα μόνο του ή ότι πρέπει απλά «να μη συναινεί στη βία». Αυτή η στάση ρίχνει όλη την ευθύνη για τον τερματισμό της βίας στο θύμα και όχι στο/στη δράστη/-στρια.

- Ο ρόλος μας είναι να δώσουμε τόσο στους/στις ενήλικους/-ες όσο και στους/στις έφηβους/-ες να καταλάβουν ότι ο έμφυλος **διαδικτυακός εκφοβισμός δεν διαπράττεται απαραίτητα από ξένους/-ες**. Ο/Η δράστης/-στρια είναι συχνά κάποιο πρόσωπο που το γνωρίζουμε καλά και βρίσκεται μέσα στην καθημερινή κοινωνική μας πραγματικότητα.

- Ρωτήστε τους γονείς και τους κηδεμόνες τι πληροφορίες που αφορούν το παιδί τους μπορεί να έχουν ανεβάσει στο διαδίκτυο. Αποδεικνύεται συχνά ότι φωτογραφίες που σε εκείνους μπορεί να φαίνονταν αστείες, χαριτωμένες ή ουδέτερες, μπορεί για τα παιδιά να είναι πατερναλιστικές ή ντροπιαστικές. Το να είμαστε απρόσεκτοι/-ες όταν ανεβάζουμε φωτογραφίες των παιδιών μας είναι ένα πράγμα· το να τα ντροπιάζουμε ανεβάζοντας φωτογραφίες τους από 2 ετών στο καθικάκι τους είναι διαφορετικό. Μπορεί έτσι να κάνουμε άθελά μας κακό στο παιδί ή να το κάνουμε να νιώσει ντροπιασμένο/εκτεθειμένο.

Τα παραπάνω είναι μερικά μόνο από τα ζητήματα που πρέπει να τεθούν σε συζητήσεις με τους γονείς και τους κηδεμόνες. Προσπαθήστε να αποφύγετε συζητήσεις που καταλήγουν σε συμπεράσματα όπως «έτσι συμπεριφέρονται οι έφηβοι,-ες η αστυνομία δεν κάνει τίποτα, και γενικά το καλύτερο που έχετε να κάνετε είναι να το ξεχάσετε». Ακόμα κι αν η μοναδική βοήθεια που μπορείτε να προσφέρετε είναι ψυχολογική υποστήριξη, θα είναι σημαντική. ■

8.

**ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΕΧΕΤΕ
ΟΤΑΝ ΜΙΛΑΤΕ ΜΕ
ΕΦΗΒΟΥΣ/-ΕΣ**

Σημαντική παρατήρηση – μπορεί να είναι απαραίτητη μια γενική συζήτηση σχετικά με τα έμφυλα στερεότυπα και τα φαινόμενα των διακρίσεων με βάση το φύλο και της ισότητας των φύλων. Έρευνες έχουν αποδείξει ότι:

Τα κορίτσια επηρεάζονται πολύ περισσότερο απ' ό,τι τα αγόρια από το χλευασμό, τη δημοσίευση σχολίων σχετικά με την εμφάνισή τους και την ανάρτηση ανεπιθύμητων φωτογραφιών/βίντεο στο διαδίκτυο.

Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η ταπείνωση που σχετίζεται με τη σεξουαλικότητα αφορά πολύ συχνότερα τα κορίτσια παρά τα αγόρια. Φυσικά, δεν είμαστε σε θέση να απαλείψουμε αμέσως τα κοινωνικά έμφυλα στερεότυπα, αλλά είναι σημαντικό να βοηθήσουμε τους νέους ανθρώπους να αμφισβητήσουν και να ανατρέψουν τα στερεότυπα που μπορεί να έχουν αρνητικό αντίκτυπο για γυναίκες και άντρες στο διαδίκτυο.

Χρησιμοποιήστε σαν εργαλείο έναν τυχαίο κουτσομπολίστικο ιστότοπο για να δείξετε ότι τα σχόλια που αφορούν γυναίκες και άντρες κάνουν φανερό το πώς διαφέρουν οι προσδοκίες μας απέναντι στις γυναίκες και τους άντρες. Καθώς οι χρήστες/-στριες του διαδικτύου είναι ανώνυμοι/-ες, συχνά κάνουν σχόλια για γυναίκες με βάση τις σωματικές τους διαστάσεις, την ηλικία τους ή αμφισβητούν τη συμπεριφορά τους με βάση παραδοσιακές ηθικές αξίες. Τέτοιες προσδοκίες δεν υπάρχουν για τους άντρες και έτσι η συμπεριφορά και η εμφάνιση των αντρών σπάνια κρίνεται με τον ίδιο τρόπο, εκτός αν η εμφάνισή τους ξεφεύγει από το στερεότυπο.¹⁵ Συγκρίνετε τέτοιους ιστότοπους με «πιο σοβαρά» φόρουμ – και σε αυτά εμφανίζονται διαφορές στις προσδοκίες από τις γυναίκες και τους άντρες.

15. Διαφορετικές ομάδες ανδρών και γυναικών, όπως όσοι και όσες ανήκουν σε σεξουαλικές μειονότητες, είναι επίσης πιθανό να επηρεάζονται δυσανάλογα από την έμφυλη διαδικτυακή βία. Σεξουαλικές μειονότητες ονομάζονται οι ομάδες με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό από αυτή που θεωρείται ότι έχει η πλειονότητα του πληθυσμού: όπου η πλειονότητα θεωρείται ως ετεροφυλοφιλική.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΚΑΙ ΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ ΑΝ ΠΕΣΕΤΕ ΘΥΜΑ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:

Για μεθοδολογικούς λόγους, συνιστούμε να διοργανώσετε μια δραστηριότητα ιδεοθύελλας στην τάξη σας ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες να έχουν την ευκαιρία να μοιραστούν τις ιδέες τους σχετικά με τις πιθανές αντιδράσεις στο διαδικτυακό εκφοβισμό.

- Μην απαντάτε στο διαδικτυακό εκφοβισμό. Μπλοκάρετε το δράστη αλλά –για καλό και για κακό– αποθηκεύστε το μήνυμά του είτε με στιγμιότυπο οθόνης (print screen) είτε τυπώνοντας το. Οι έφηβοι/-ες ξέρουν συνήθως πώς να μπλοκάρουν παραβάτες/-τριες σε διάφορους ιστότοπους κοινωνικής δικτύωσης, ωστόσο καλό είναι να βεβαιωθείτε για αυτό.
- Μην προσπαθήσετε να ανταποδώσετε ή να εκδικηθείτε για τον διαδικτυακό εκφοβισμό. Έτσι παίζετε το παιχνίδι του/της δράστη/-στριας, που κατά πάσα πιθανότητα δεν θα σταματήσει τις επιθέσεις του ή και θα τις κλιμακώσει.
- Ενημερώστε κάποιο άτομο της εμπιστοσύνης σας (γονιό, κηδεμόνα, καθηγητή/-τρια, δάσκαλο/-α ή σύμβουλο του σχολείου) σχετικά με ό,τι συμβαίνει ώστε να καταγγείλετε μαζί τον διαδικτυακό εκφοβισμό, π.χ. στους διαχειριστές κάποιου ιστότοπου ή στην αστυνομία.
- Φροντίστε κανείς/καμμία να μη γνωρίζει τον κωδικό για το λογαριασμό/προφίλ σας.
- Εμπιστευτείτε το ένστικτό σας – αν η συμπεριφορά κάποιου/-ας σας φαίνεται επιθετική, αν αισθάνεστε ότι κάποιος/-α παραβιάζει την ιδιωτικότητα ή την ασφάλειά σας, ή αν έχετε την εντύπωση ότι σας παρενοχλούν σεξουαλικά – μάλλον έχετε δίκιο. Δώστε αμέσως τέλος σε αυτή την κατάσταση! Αποσυνδεθείτε, μπλοκάρετε το εν λόγω άτομο, και ζητήστε βοήθεια από έναν/μία ενήλικο/-η της εμπιστοσύνης σας ή τηλεφωνήστε σε κάποια γραμμή βοήθειας ή στην αστυνομία.
- Αν υποψιάζεστε ότι μπορεί να είστε θύμα διαδικτυακού εκφοβισμού, ψάξτε στο διαδίκτυο για πληροφορίες που σας αφορούν. Αν αυτά που βρήκατε σας κάνουν να αισθάνεστε άβολα, μπορείτε να προσπαθήσετε να τα διαγράψετε. Αν εντοπίσετε απαξιοτικές πληροφορίες για το άτομο σας, κάντε αντίγραφο του προσβλητικού περιεχομένου και αναφέρετέ το στο διαχειριστή της ιστοσελίδας. Φροντίστε να ενημερώσετε σχετικά κάποιον/αν ενήλικο/-η που εμπιστεύεστε!

Υπεύθυνος/-η είναι πάντα ο/η δράστης/-στρια, όχι εσείς! ■

9.

**ΤΙ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ
ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΟΥΣ/ΤΙΣ ΝΕΟΥΣ/-ΕΣ:**

- Δημιουργήστε μαζί έναν Κώδικα Διαδικτυακής Συμπεριφοράς, ορίστε τους βασικούς όρους, συζητήστε για διαδικτυακές και μη μορφές βίας.

- Φαίνεται ότι τα νεαρά άτομα χρησιμοποιούν το διαδίκτυο λιγότερο για να βρουν πληροφορίες και περισσότερο π.χ. για να επικοινωνήσουν με τους/τις συνομήλικούς/-ες τους: το 75,7% των κοριτσιών και το 71,4% των αγοριών δήλωσαν ότι συνομιλούν διαδικτυακά (Chat) καθημερινά, ενώ η καθημερινή αναζήτηση πληροφοριών αναφέρθηκε επαρκώς από το 64% των κοριτσιών και το 69,7% των αγοριών.¹⁶ Παροτρύνετε τα να αναζητήσουν στο διαδίκτυο πληροφορίες για τον εκφοβισμό στο διαδίκτυο. Παρουσιάστε μια έτοιμη λίστα με οργανώσεις, γραμμές τηλεφωνικής βοήθειας, χρήσιμους ιστότοπους και άλλα μέσα που μπορεί να φανούν χρήσιμα αργότερα.

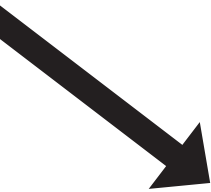
- Εξηγήστε ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος του/της μάρτυρα – εξηγήστε ότι το να πάρουμε το μέρος κάποιου/-ας και να υπερασπιστούμε το θύμα είναι πολύ σημαντικό. Η πλειονότητα των ατόμων που υφίστανται βία, συμπεριλαμβανοντας και τη σεξουαλική παρενόχληση, γνωρίζουν τους/τις δράστες/-στριες. Η σιωπή είναι υποστήριξη στο/στη δράστη/-στρια.

- Προσπαθήστε να πείσετε τους μαθητές και τις μαθήτριες σας να μελετήσουν στατιστικές που αφορούν τη βία, ιδίως την διαδικτυακή έμφυλη βία. Συζητήστε μαζί τους τις πιθανές βαθιές αιτίες αυτής της βίας και προσπαθήστε να βρείτε μεθόδους για την αντιμετώπιση και την πρόληψή της.

(Καταρτίστηκε με βάση την αναφορά που δημοσίευσε το National Crime Prevention Council <http://www.ncpc.org/resources/files/pdf/bullying/cyberbullying.pdf>). ■

16. Agnieszka Sosińska και Anna Dryjańska, Feminoteka, 2013, Gender and Safety of Youth on the Internet.

10.

**ΣΕΝΑΡΙΑ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙΤΕ
ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΤΕ ΣΤΑ
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ Η ΣΤΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΠΡΟΛΗΨΗ:**

ΣΕΝΑΡΙΟ: «FACEBOOK – ΔΗΜΟΣΙΟ Η ΙΔΙΩΤΙΚΟ»

Στόχοι	Να δείξετε στους/στις έφηβους/-ες πόσο σημαντικό είναι να ελέγχουν/να περιορίζουν τις πληροφορίες που τους/τις αφορούν στο διαδίκτυο
Χρόνος	90 λεπτά (μπορεί να γίνει 2 x 45 λ. – αν δεν υπάρχει δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν δύο διαδοχικές διδακτικές ώρες)
Υλικά	Μεγάλα φύλλα χαρτί, σελοτέιπ για να κολλήσετε τα χαρτιά στον τοίχο, μαρκαδόροι, POST-IT, υπολογιστής με πρόσβαση στο διαδίκτυο (ή έτοιμες εκτυπώσεις από οθόνες με Facebook, δημόσιες πύλες), συσκευή προβολής.
Αριθμός μαθητών/-ριών	20-25 μαθητές/-τριες· αν η τάξη έχει περισσότερα άτομα, καλό θα είναι να τα χωρίσετε σε δύο ομάδες και να ζητήσετε από κάποιο άλλο άτομο να σας βοηθήσει να κάνετε το μάθημα.

- Ζητήστε από τους/τις έφηβους/-ες να γράψουν (ανώνυμα) σε POST-IT πόσο χρόνο περνούν την ημέρα στο FB. Μπορείτε επίσης να τους προτείνετε να γράψουν τις ώρες που περνούν ανά εβδομάδα. Αν χρησιμοποιούν και άλλα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ζητήστε τους να υπολογίσουν πόσο χρόνο περνούν και σε αυτά.

- Κάνετε μία συζήτηση σχετικά με το πόσο ασφαλείς αισθάνονται σε αυτές τις πύλες και πόσο καλά πιστεύουν ότι γνωρίζουν και καταλαβαίνουν το υλικό που ανεβαίνει σε αυτές.

- Στο επόμενο στάδιο, συζητήστε τι είναι οι Ρυθμίσεις Απορρήτου. Ρωτήστε πόσο συχνά αλλάζει το FB αυτές τις ρυθμίσεις κι αν μπορεί κάτι που ήταν ορατό μόνο για τους φίλους να γίνει τώρα δημόσιο. Το FB και άλλα κοινωνικά μέσα αλλάζουν αρκετά συχνά αυτές τις ρυθμίσεις, κάτι που οι χρήστες/-στριες μπορεί να μην γνωρίζουν.

- Κάντε μία συζήτηση σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που έχει το να είναι κανείς/καμία ορατός/-ή διαδικτυακά και να εκτίθεται σε

συζητήσετε με αγνώστους/-ες. Μία μέθοδος που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε με τους μαθητές και τις μαθήτριες είναι να κολλάτε στον πίνακα POST-IT με «συν» (για τα πλεονεκτήματα) και με «μείον» (για τα μειονεκτήματα). Βάλτε τα όλα μαζί και δείτε ποια είναι τα περισσότερα. Συνήθως θα είναι τα μειονεκτήματα, αλλά αν για κάποιο λόγο υπάρχουν περισσότερα συν από μείον, ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες να προσδιορίσουν τις περιπτώσεις στις οποίες άλλα άτομα έχουν πλήρη πρόσβαση στο προφίλ τους.

- Στο επόμενο βήμα, εξετάστε άλλους τρόπους με τους οποίους άλλα άτομα μπορεί να αποκτήσουν επιπρόσθετες πληροφορίες, πέρα από τις σελίδες του προφίλ τους. Οι πιο συνηθισμένες απαντήσεις είναι: σελίδες θαυμαστών, φωτογραφίες, κατάσταση (status), ετικέτα σε εικόνες ή χώρους ανάρτησης άλλων χρηστών. Ρωτήστε τους μαθητές και τις μαθήτριες σας αν η τοποθέτηση ετικέτας από τους/τις φίλους/ες τους είναι αυτόματη ή χρειάζεται έγκριση. Εξετάστε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της προαπαιτούμενης έγκρισης. Ρωτήστε αν η λίστα με τους/τις φίλους/ες τους είναι δημόσια ή ιδιωτική, όπως και οι προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντά τους. Προσπαθήστε να αναλύσετε μαζί τους ποιο κίνδυνος υπάρχουν αν οι πληροφορίες αυτές είναι δημόσιες.

- Ζητήστε από κάθε άτομο να αναλύσει τις φωτογραφίες του στο FB – τι λένε για το ίδιο, τι εικόνα δημιουργούν και ποια εντύπωση δίνουν στους άλλους. Ζητήστε εθελοντές που θα μοιραστούν τα αποτελέσματα αυτής της ανάλυσης με την υπόλοιπη ομάδα. Σημαντικό: αν δεν υπάρχει εμπιστοσύνη ανάμεσα στα άτομα που συμμετέχουν στην ομάδα, είναι καλύτερα να μην τους ζητήσετε να παρουσιάσουν δημόσια τα αποτελέσματά τους. Μπορείτε εναλλακτικά να μελετήσετε το δημόσιο προφίλ κάποιας διασημότητας. Προσπαθήστε να παρακινήτε με ερωτήσεις:

- Μας λένε κάτι οι ίδιες οι φωτογραφίες για την οικογενειακή κατάσταση του εικονιζόμενου προσώπου;
- Μπορούμε να μαντέψουμε πού ζει (χώρα, πόλη) με βάση τις φωτογραφίες;
- Μπορούμε να καταλάβουμε τι του αρέσει να τρώει, που του αρέσει να ταξιδεύει, τι μουσική ακούει, ή τι ταινίες παρακολουθεί, κ.λπ.;

Οι έφηβοι/-ες πρέπει να κατανοήσουν ότι συνήθως οι φωτογραφίες επιτρέπουν σε έναν/μία άγνωστο/-η να σχηματίσει τη γενική εικόνα ενός προσώπου. Η δημοσίευση φωτογραφιών μπορεί να αποτελέσει έναυσμα για ανεπιθύμητες επαφές με άλλους/-ες χρήστες/-στριες του διαδικτύου.

- Καθώς οι μαθητές/-τριες μελετούν λίγο καλύτερα ορισμένα προφίλ στο FB (ΠΡΟΣΟΧΗ! Δεν πρέπει να είναι προφίλ συμμαθητών/-τριών), προσπαθήστε όσο μπορείτε να τα αναλύσετε χωρίς να τα κρίνετε. Τι σας λένε οι διάφορες αναρτήσεις για τον κάτοχο του προφίλ; Αν υπάρχουν πολλές χυδαίες λέξεις,

μας λέει αυτό κάτι για το/τη χρήστη/-στρια; Σημαίνει το ίδιο για χρήστες και χρήστριες; Ένα κορίτσι με πολλές σέλφι (φωτο-πορτρέτα της τραβηγμένα από την ίδια) στο προφίλ του αντιμετωπίζεται με τον ίδιο τρόπο που θα αντιμετωπιστεί και ένα αγόρι;

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ!

Μην κρίνετε και μην κάνετε σχόλια για τα άτομα στις φωτογραφίες, αλλά προσπαθήστε να βρείτε την απάντηση στο ερώτημα αν η εντύπωσή σας για ένα ορισμένο άτομο εξαρτάται περισσότερο από το φύλο παρά από το περιεχόμενο. Με άλλα λόγια, μια κοπέλα που της αρέσουν τα πάρτι μπορεί εύκολα να μετατραπεί σε «τσούλα», ενώ αν ήταν αγόρι μπορεί να τον θεωρούσαν άνετο και με αυτοπεποίθηση.

Συνοψίζοντας, τονίστε ότι πολλά εξαρτώνται από τις προσωπικές ρυθμίσεις στην προσωπική τους σελίδα και στις σελίδες των φίλων τους. Αξίζει επίσης να τους/τις θυμίσετε ότι στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συχνά οι άνθρωποι προσεγγίζονται και αντιμετωπίζονται μέσω έμφυλων, σεξουαλικών και άλλων στερεοτύπων.

ΣΕΝΑΡΙΟ: «ΜΟΥ ΕΧΕΙ ΤΥΧΕΙ ΠΟΤΕ...»	
Στόχοι	Να αναλογιστούν οι έφηβοι/-ες τη δική τους συμπεριφορά σε σχέση με τον διαδικτυακό εκφοβισμό. Να μελετήσουν πιο προσεκτικά τη συμπεριφορά τους.
Χρόνος	90 λεπτά (μπορεί να γίνει 2 x 45 λ. – αν δεν υπάρχει δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν δύο διαδοχικές διδακτικές ώρες)
Υλικά	Ερωτηματολόγια, μεγάλα φύλλα χαρτί, μαρκαδόροι.
Αριθμός μαθητών/-ριών	20-25 μαθητές/-τριες· αν η τάξη έχει περισσότερα άτομα, καλό θα είναι να τα χωρίσετε σε δύο ομάδες και να ζητήσετε από κάποιο άλλο άτομο να σας βοηθήσει να κάνετε το μάθημα.

Ξεκινήστε κάνοντας το συμβόλαιο των «τεσσάρων τοίχων», ό,τι ειπωθεί μέσα στην αίθουσα, μένει μέσα στην αίθουσα. Αν υποψιάξετε ότι ο κανόνας αυτός μπορεί να παραβιαστεί, ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες να απαντήσουν στις ερωτήσεις, αλλά μην κοινοποιήσετε τις σκέψεις τους. Αν δεν υπάρχει αρκετή αμοιβαία εμπιστοσύνη στην ομάδα, οι ερωτήσεις μπορούν να τεθούν με τη μορφή ανώνυμου ερωτηματολογίου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

Σας έχει τύχει ποτέ;

1. Να συνδεθείτε με το ψευδώνυμο κάποιου/-ας άλλου/-ης για να πάρετε πληροφορίες; Έχετε ποτέ στείλει μήνυμα από λογαριασμό άλλου/-ης;
2. Να ενημερώσετε την κατάσταση (στάτους) κάποιου/-ας άλλου/-ης επειδή είχε ξεχάσει να κάνει αποσύνδεση; Έχετε ποτέ ταπεινώσει κάποιο διαδικτυακά;
3. Να χλευάσετε ή να απειλήσετε κάποιον/-α διαδικτυακά;
4. Να μην πείτε σε κάποιον/-α ποιος/-α πραγματικά είστε στο διαδίκτυο , να του/της ζητήσετε να «μαντέψει»;
5. Να υποκριθείτε ότι είστε κάποιος/-α άλλος/-η διαδικτυακά χωρίς την έγκριση του ατόμου αυτού;
6. Να αλλάξετε το προφίλ σας σε κάποια σελίδα μέσου κοινωνικής δικτύωσης για να τρομάξετε κάποιον/-α;
7. Να αναρτήσετε σε ιστότοπο φωτογραφίες ή εικόνες για κάποιον/-α χωρίς την έγκρισή του/της;
8. Να χρησιμοποιήσετε πληροφορίες που βρήκατε στο διαδίκτυο για να ακολουθήσετε, να πειράξετε, να ταπεινώσετε ή να παρενοχλήσετε κάποιον/-α σε πραγματικό χρόνο;
9. Να στείλετε αγενή ή τρομακτικά πράγματα σε κάποιον/-α, ακόμα κι αν το κάνατε για αστείο;
10. Να χρησιμοποιήσετε άσχημες εκφράσεις στο διαδίκτυο;
11. Να εγγράψετε κάποιον/-α στο διαδίκτυο για κάτι, χωρίς την έγκρισή του/της;
12. Να χρησιμοποιήσετε μια ηλεκτρονική διεύθυνση (e-mail adress) ή ένα προφίλ μέσου κοινωνικής δικτύωσης που να είναι το ίδιο ή παρόμοιο με κάποιου/-ας άλλου/-ης;
13. Να χακάρετε τον υπολογιστή κάποιου/-ας ή να του/της στείλετε κάποιον ιό ή Δούρειο Ίππο;
14. Έχετε συμμετάσχει ποτέ σε μαζική εκστρατεία διαδικτυακού μίσους ή έχετε συνεργαστεί με άλλα άτομα εις βάρος κάποιου/-ας;

0 βαθμοί – αν δεν το έχετε κάνει ποτέ,

1 βαθμός – αν το έχετε κάνει μία ή δύο φορές,

2 βαθμοί – αν θυμάστε να το έχετε κάνει από τρεις μέχρι πέντε φορές,

3 βαθμοί – αν το έχετε κάνει πάνω από πέντε φορές.

Συνολική βαθμολογία:

Μέχρι 5 βαθμοί: δεν υπάρχει λόγος να ανησυχείτε.

Από 6 μέχρι 10 βαθμοί: ανήκετε στην ομάδα κινδύνου των ατόμων που μπορεί να ασκήσουν κυβερνητικό εκφοβισμό.

Από 11 μέχρι 18 βαθμοί: πρέπει να ανησυχείτε. Η συμπεριφορά στο διαδίκτυο πρέπει να βελτιωθεί!

Πάνω από 18 βαθμοί: πρέπει να σταματήσετε. Ασκείτε εκφοβισμό στο διαδίκτυο. Αποσυνδεθείτε πριν βλάψετε ακόμα περισσότερο τα θύματά σας και τον εαυτό σας. Αν δεν το έχετε ήδη κάνει!

(καταρτίστηκε με βάση το: http://stopcyberbullying.org/teens/are_you_a_cyberbully.html)

ΣΕΝΑΡΙΟ: ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ «ΚΙ ΑΝ...»	
Στόχοι	Να δείξετε στους/στις έφηβους/-ες πώς να αντιδρούν σε καταστάσεις διαδικτυακού εκφοβισμού ή σεξουαλικής παρενόχλησης στο διαδίκτυο. Να ενδυναμώσετε τους/τις μαθητές/τριες και να τους δείξετε τρόπους να ενισχύσουν την αυτοεκτίμησή τους χωρίς να χρειάζεται να επιβεβαιώνουν διαδικτυακά την κοινωνική ή τη σωματική τους γοητεία.
Χρόνος	90 λεπτά (μπορεί να γίνει 2 x 45 λ. – αν δεν υπάρχει δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν δύο διαδοχικές διδακτικές ώρες)
Υλικά	Σελίδες με συγκεκριμένες περιπτώσεις, μεγάλα φύλλα χαρτί, μαρκαδόροι
Αριθμός μαθητών/-ιών	20-25 μαθητές/-τριες· αν η τάξη έχει περισσότερα άτομα, καλό θα είναι να τα χωρίσετε σε δύο ομάδες και να ζητήσετε από κάποιο άλλο άτομο να σας βοηθήσει να κάνετε το μάθημα.

❶ Ετοιμάστε σελίδες με συγκεκριμένες περιπτώσεις (case studies) που μπορεί να συμβούν στο διαδίκτυο. Να θυμάστε ότι πρέπει να αφορούν διαφορετικές καταστάσεις με διαφορετικό επίπεδο κινδύνου. Πριν από αυτό, οργανώστε μερικές δραστηριότητες αυθόρμητης συζήτησης/ ιδεοθύελλας (brainstorming) με τους/τις έφηβους/-ες· υπάρχουν ορισμένες καταστάσεις που οι ενήλικοι/-ες μπορεί να μην γνωρίζουν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ:

A. Κάποιος/-α που δεν γνωρίζετε αλλά που μιλάτε καιρό στο διαδίκτυο θέλει να συναντηθείτε πραγματικά. Κι εσείς θέλετε να τον/την συναντήσετε. Πώς θα το κανονίσετε; Τι πρέπει να προσέξετε;

B. Κάποιος/-α σας στέλνει απειλητικά μηνύματα στο κινητό. Συμβαίνει αρκετά συχνά, ιδίως το βράδυ. Ο αριθμός είναι απόρρητος. Τι κάνετε; Σημαντικό: είναι η κατάλληλη στιγμή να εξηγήσετε τον όρο «καταδίωξη» [stalking] ώστε οι

έφηβοι/-ες να μάθουν ότι σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες αποτελεί ποινικό αδίκημα και ότι πρέπει να το καταγγείλουν στην αστυνομία.

Γ. Ένα άτομο με το οποίο μιλάτε στο διαδίκτυο εδώ και κάποιο καιρό και έχετε συνδεθεί μαζί του σας ζητάει μια γυμνή φωτογραφία σας. Δεν θέλετε να το κάνετε, αλλά δεν θέλετε και να χάσετε την επαφή με το άτομο αυτό. Διστάζετε, γιατί σας λέει ότι αν δεν το κάνετε θα διακόψει την επαφή μαζί σας.

Δ. Κάποιος/-α φίλος/-η σας τραβάει σε βίντεο χωρίς να το ξέρετε ή να έχετε συμφωνήσει. Το βίντεο έχει σκοπό να σας ταπεινώσει και να σας ντροπιάσει. Πώς αντιδράτε;

Τα τέσσερα αυτά παραδείγματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να δημιουργήσετε μερικές ακόμα περιπτώσεις.

2 Το άτομο που σκέφτηκε την κάθε συγκεκριμένη περίπτωση πρέπει να προσπαθήσει να σκεφτεί μόνο του κάποια πιθανή λύση. Καταγράψτε όλες τις ιδέες σε ένα μεγάλο φύλλο χαρτί ή σε αλληλεπιδραστικό πίνακα. Όταν φτιαχτούν περισσότερες λίστες με πιθανά μέτρα, αντιγράψτε τις και στείλτε τις στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες με μορφή εγγράφου ή φωτογραφίας.

3 Όταν το άτομο που έφτιαξε τη συγκεκριμένη περίπτωση ξεμείνει από ιδέες, τα άλλα μέλη της ομάδας μπορούν να το βοηθήσουν να συμπληρώσει τη λίστα.

Ο ΡΟΛΟΣ ΣΑΣ:

Συντονίστε τη συζήτηση. Να θυμάστε ότι ούτε οι ιδέες ούτε τα κίνητρα πρέπει να αντιμετωπίζονται επικριτικά. Κάποια από τα άτομα που συμμετέχουν είναι πιθανό να έχουν αντιμετωπίσει τέτοιες καταστάσεις. Συζητήστε όλοι μαζί ποιες από τις ιδέες που έχουν προταθεί είναι κατάλληλες και εφικτές.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Α. Πείτε στους/στις μαθητές/-τριες σας ότι το να βγουν με κάποιον/-α που γνώρισαν στο διαδίκτυο μπορεί να είναι πολύ ωραίο, αλλά μπορεί να είναι και απογοητευτικό. Φροντίστε να τους τονίσετε ότι μπορούν να διακόψουν τη συνάντηση όποτε το θελήσουν αν για οποιονδήποτε λόγο αισθανθούν άβολα. Θυμίστε τους ότι αυτές οι συναντήσεις πρέπει να γίνονται κατά τη διάρκεια της ημέρας και σε δημόσιο χώρο.

Συντονίστε τη συζήτηση με τέτοιο τρόπο που οι ίδιοι/-ες οι έφηβοι/-ες να πουν ότι **η συνάντηση πρέπει να γίνει σε χώρο όπου θα αισθάνονται ασφαλείς και άνετα. Είναι επίσης σημαντικό να έχουν διαθέσιμο τρόπο μετακίνησης – δημόσιο ή ιδιωτικό– ώστε να μπορούν να φύγουν ανά πάσα στιγμή.**

Φροντίστε να τους πείτε ότι πρέπει να έχουν ενημερώσει κάποιον/κάποια, αν όχι ενήλικο/-η τότε φίλο/η, για τη συνάντηση. Πρέπει να υπάρχει κάποιο άτομο που να γνωρίζει πού πηγαίνουν και με ποιον/-α σκοπεύουν να συναντη-

θούν. Για παράδειγμα, μπορούν να συμφωνήσουν με έναν/μία φίλο/-η ότι θα του/της τηλεφωνήσει για να ξέρει ότι όλα πηγαίνουν καλά.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Β: Τονίστε στους μαθητές και τις μαθήτριες ότι σε μια κατάσταση

Συζητήστε για τους πιθανούς κινδύνους, αλλά δείξτε και τις θετικές πλευρές της συνάντησης με μια διαδικτυακή γνωριμία. Οι μαθητές/-τριες πρέπει να ξέρουν ότι δεν είναι δική τους η ευθύνη για τα αισθήματα ή τη συμπεριφορά των άλλων.

διαδικτυακού εκφοβισμού **πρέπει απαραίτητα να ενημερώσουν σχετικά έναν/μία ενήλικο/-η που εμπιστεύονται.** Βοηθήστε τους μαθητές και τις μαθήτριες σας να βρουν αποτελεσματικούς τρόπους αντίδρασης σε περιπτώσεις διαδικτυακού εκφοβισμού. Είναι σημαντικό να τους τονίσετε ότι είναι καλύτερα να μην εμπλακούν με το/τη δράστη/-στια καθώς αυτό μπορεί πολλές φορές να παρατείνει ή να επιδεινώσει την κατάσταση. Πείτε τους ότι το πιο σημαντικό είναι να ΣΤΑΜΑΤΗΣΟΥΝ το/τη δράστη/-στρια. Εξηγήστε τους ότι όλες οι συναισθηματικές και σωματικές καταστάσεις που βιώνει ένα θύμα διαδικτυακού εκφοβισμού είναι σοβαρές και δεν πρέπει να αγνοούνται. Όσο περισσότερο εκτίθενται στη βία, τόσο σοβαρότερες θα είναι οι συνέπειες που θα πρέπει να αντιμετωπίσουν.

ΓΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ – ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

Μάθετε περισσότερα για τη Διαταραχή Μετατραυματικού Στρες. Δεν χρειάζεται να κοινοποιήσετε τις πληροφορίες αυτές στους/στις μαθητές/-τριες, ωστόσο αν γνωρίζουμε πώς επηρεάζει η καταδίωξη (stalking) τα θύματα βοηθά στο να γίνουν πιο αποτελεσματικά οι συναντήσεις.

Ζητήστε από τους/τις μαθητές/-τριες να σκεφτούν έναν/μία ενήλικο/-η που εμπιστεύονται και στον/στην οποίο/-α θα μπορούσαν να αποταθούν για να ζητήσουν βοήθεια σε μια περίπτωση διαδικτυακού εκφοβισμού. Θα μπορούσε να είναι ένας γονιός, οικογενειακός/-ή φίλος/-η, καθηγητής/-τρια ή σύμβουλος. Θυμηθείτε επίσης να τους δώσετε πληροφορίες για τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας για περιπτώσεις διαδικτυακής βίας, που μπορεί να υπάρχουν στην πόλη ή τη χώρα σας.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Γ: Είναι σημαντικό να καταλάβουν οι μαθητές/-τριες ότι κανένας δεν έχει το δικαίωμα να τους/τις εκβιάζει και να τους/τις αναγκάζει να κάνουν πράγματα που δεν θέλουν. Ρωτήστε τους/τις αν αξίζει να διατηρούν την επαφή τους με κάποιο άτομο που θέτει όρους στη σχέση τους και τους/τις φέρνει σε δύσκολη ή επικίνδυνη θέση. Να θυμάστε να μην κρίνετε τους/τις μαθητές/-τριες σας για τις επιλογές τους. Οι έφηβοι/-ες μπορεί να προσεγγίζουν διαφορετικά τη σεξουαλικότητα κι ακόμα κι αν διαφωνείτε δεν έχετε δικαίωμα να τους/τις κρίνετε ή να τους/τις καταδικάζετε. Μπορείτε ωστόσο να προτείνετε

εναλλακτικές προσεγγίσεις ή λύσεις στα προβλήματα που μπορεί να προκύψουν. Για παράδειγμα, αν κάποιος/-α έχει στείλει μια φωτογραφία σε μια διαδικτυακή επαφή επειδή αυτό τέθηκε ως όρος για να συνεχιστεί η σχέση τους, θυμίστε τους ότι όταν η φωτογραφία έχει πια σταλεί, μπορεί να τροποποιηθεί και να χρησιμοποιηθεί σε διάφορους ιστότοπους χωρίς να το γνωρίζουν ή να έχουν συμφωνήσει. Το να στείλουμε μία φωτογραφία σε κάποιον/α που δεν εμπιστευόμαστε απόλυτα είναι σαν να αφήναμε τη φωτογραφία σε ένα λεωφορείο. Μπορεί να μη συμβεί τίποτα και να μην την προσέξει κανείς/καμιά, αλλά μπορεί οι επιβάτες να αρχίσουν να δίνουν τη φωτογραφία ο/η ένας/μία στον/στην άλλο/άλλη μέχρι να τη δούνε όλοι/-ες. Δεν πρόκειται για μια ασφαλή κατάσταση. Βοηθήστε τους/τις μαθητές/-τριες σας να σκεφτούν συλλογικά για πιθανές λύσεις σε αυτή την περίπτωση.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Δ: Δείξτε στους/στις μαθητές/-τριες σχετικά αποσπάσματα από την υπάρχουσα νομοθεσία στη χώρα σας για να μάθουν ποιες διαδικτυακές δραστηριότητες θεωρούνται ποινικά αδικήματα και συζητήστε μαζί τους ώστε να κατανοήσουν τις νομικές συνέπειες αυτών των δραστηριοτήτων καθώς και τα δικαιώματα των θυμάτων. Παροτρύνετέ τους/τις να ζητήσουν βοήθεια, για παράδειγμα από έναν/μία ενήλικο/-η που εμπιστεύονται- και θυμίστε τους ξανά το ρόλο των μαρτύρων, που μπορεί να παρακολουθούν παθητικά τη βία, να μετατραπούν και οι ίδιοι σε δράστες/-τριες, αλλά και να υποστηρίξουν σημαντικά το θύμα.

Κατά τη διάρκεια αυτού του μαθήματος δώστε μεγάλη προσοχή σε αυτά που λένε οι έφηβοι/-ες. Μπορεί να σας δώσουν πληροφορίες σχετικά με συγκρούσεις μέσα στην ομάδα ή και με υπαρκτές καταστάσεις βίας στο διαδίκτυο. Μπορεί να αποτελέσει την ιδανική ευκαιρία για να συζητήσετε το ζήτημα των σχέσεων μέσα στην τάξη/ομάδα συνομήλικων, αλλά και για να εντοπίσετε δυνητικά επικίνδυνες καταστάσεις και να βοηθήσετε στην επίλυσή τους.

ΣΕΝΑΡΙΟ: «ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ;»	
Στόχοι	Να δείξετε στους/στις μαθητές/-τριες ότι δεν είναι ανίσχυροι/-ες και δεν είναι υποχρεωμένοι/-ες να συμφωνούν με τον διαδικτυακό εκφοβισμό ή να παραμένουν αδρανείς όταν τον υφίστανται. Ενημερώστε τους/τις ότι ο διαδικτυακός εκφοβισμός συνδέεται με όλα τα είδη βίας.
Χρόνος	90 λεπτά (μπορεί να γίνει 2 x 45 λ. – αν δεν υπάρχει δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν δύο διαδοχικές διδακτικές ώρες)
Υλικά	Μεγάλα φύλλα χαρτί και μαρκαδόροι

Αριθμός μαθητών/-ριών	20-25 μαθητές/-τριες· αν η τάξη έχει περισσότερα άτομα, καλό θα είναι να τα χωρίσετε σε δύο ομάδες και να ζητήσετε από κάποιο άλλο άτομο να σας βοηθήσει να κάνετε το μάθημα.
------------------------------	---

❶ Καταρτίστε μαζί με τους/τις μαθητές/-τριές μια λίστα με διάφορες μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού στις οποίες μπορεί να εκτεθούν οι έφηβοι/-ες. Δώστε έμφαση στο κοινωνικό φύλο των πιθανών θυμάτων και των δραστών/-στριων. **Τα κορίτσια πέφτουν συχνότερα θύματα διαδικτυακού εκφοβισμού, αλλά είναι πιθανό να γίνουν δράστριες.**

❷ Όταν ολοκληρώσετε τη λίστα, χωρίστε τους/τις μαθητές/-τριες σε μικρές ομάδες τριών ή τεσσάρων ατόμων και ζητήστε τους να σκεφτούν τρόπους αντίδρασης στον διαδικτυακό εκφοβισμό.

❸ Ο ρόλος του/της συντονιστή/στριας είναι να τονίζει διαρκώς ότι η βία **δεν μπορεί να μένει μυστικό του θύματος και του/της δράστη/-στριας**. Η βία πρέπει να αποκαλύπτεται και το θύμα να ενθαρρύνεται να ζητήσει βοήθεια. Να θυμάστε και εδώ το ρόλο των μαρτύρων – παροτρύνετε τους/τις μαθητές/-τριές να υποστηρίζουν τα θύματα διαδικτυακού εκφοβισμού. Θυμίστε τους ότι η παθητική αποδοχή τους κάνει συνένοχους στη βία. Τονίστε ότι ο ρόλος ενός/μιας ενήλικου/ης είναι να βοηθήσει και να υποστηρίξει το θύμα. Αν για κάποιο λόγο οι γονείς ή οι κηδεμόνες δεν μπορούν να προσφέρουν αυτή τη στήριξη, πρέπει να σκεφτείτε ποιος/α άλλος/η θα μπορούσε να αναλάβει αυτόν το ρόλο (π.χ. καθηγητές/-τριες, εκπαιδευτές/-τριες, ψυχολόγοι του σχολείου, κ.λπ.).

ΣΕΝΑΡΙΟ: «ΣΥΛΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ/ΜΑΖΙΚΟ ΜΙΣΟΣ»	
Στόχοι	Να κάνουν τους/τις μαθητές/-τριές να συνειδητοποιήσουν ότι το διαδίκτυο δεν είναι ιδιωτικός χώρος αλλά δημόσιος και ότι η ανάρτηση πληροφοριών/φωτογραφιών/βίντεο μπορεί να έχει απροσδόκητες συνέπειες.
Χρόνος	90 λεπτά (μπορεί να γίνει 2 x 45 λ. – αν δεν υπάρχει δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν δύο διαδοχικές διδακτικές ώρες)
Υλικά	Ένας υπολογιστής με πρόσβαση στο διαδίκτυο (ή εκτυπώσεις από εικόνες θόνης με συζητήσεις σε διαδικτυακά φόρουμ, μαζί με ορισμούς όρων που σχετίζονται με διακρίσεις), μεγάλα φύλλα χαρτί, μαρκαδόροι.
Αριθμός μαθητών/-ριών	20-25 μαθητές/-τριες· αν η τάξη έχει περισσότερα άτομα, καλό θα είναι να τα χωρίσετε σε δύο ομάδες και να ζητήσετε από κάποιο άλλο άτομο να σας βοηθήσει να κάνετε το μάθημα.

- 1 Συζητήστε τι είναι αυτό που κάνει τους ανθρώπους να γίνονται πιο τολμηροί στο διαδίκτυο απ' ό τι στην πραγματικότητα. Σκεφτείτε τι προσδιορίζει την ιδιωτική και τη δημόσια σφαίρα. Σε τι διαφέρουν; Γιατί το διαδίκτυο ανήκει στη δημόσια σφαίρα;
- 2 Παρουσιάστε διαδικτυακά φόρουμ που είναι συχνά γεμάτα με ρητορική μίσους και απρεπή γλώσσα. Ζητήστε από τους/τις μαθητές/-τριές να εντοπίσουν όλα τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που πηγάζουν από ιδεολογίες. Κατασκευάστε ένα γλωσσάρι με όρους που δεν περιέχουν διακρίσεις.
- 3 Ρωτήστε τους/τις μαθητές/-τριές τι μας λένε αυτού του είδους οι αναρτήσεις για τους συντάκτες τους. Πώς αισθάνονται για άτομα που αντιδρούν με τόσο αρνητικό τρόπο στην έκφραση διαφορετικών πολιτικών ή ηθικών απόψεων;
- 4 Συζητήστε για παρόμοιες περιπτώσεις στις οποίες μπορεί να έχουν εμπλακεί μαθητές/-τριές και που θα μπορούσαν να έχουν σοβαρές συνέπειες. Για παράδειγμα: πώς θα αντιδρούσαν οι γονείς, τα αδέρφια ή οι καθηγητές/τριες τους αν μάθαιναν ότι είχαν κάνει τέτοιες αναρτήσεις; Τι συνέπειες μπορεί να έχει αυτή η συμπεριφορά στο μέλλον: πώς θα αντιδρούσε ο μελλοντικός/ή εργοδότης/τρια ή ο/η /καθηγητής/τρια στο πανεπιστήμιο αν το γνώριζαν; Τι θα γινόταν αν ήθελαν να κάνουν αίτηση για κάποια θέση στο δημόσιο και κάποιο σχολείο τους σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης ήταν σεξιστικό, ρατσιστικό ή φανερώνα προκατάληψη απέναντι στα άτομα με αναπηρία;
- 5 Κατά τη διάρκεια της συζήτησης μπορείτε να κάνετε τις ακόλουθες ερωτήσεις: Θα λέγατε το ίδιο πράγμα σε κάποιον κατά πρόσωπο; Θα χρησιμοποιούσατε τις ίδιες εκφράσεις ή προσβολές αν βρισκόσασταν σε ένα ασανσέρ με ένα άτομο δυνατότερο ή πιο μεγαλόσωμο από εσάς;

Ο ρόλος του/της συντονιστή/-τριας είναι να διευκολύνει τη συζήτηση, να φροντίζει να παραμένει στο θέμα, να συνοψίζει τις απαντήσεις που δίνονται από τους/τις μαθητές/-τριες. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε μεγάλα φύλλα χαρτί ή αλληλεπιδραστικό πίνακα για να φτιάξετε μια λίστα με πιθανές συνέπειες.

ΣΕΝΑΡΙΟ: «ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΑΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΚΟΡΙΤΣΙΑ»	
Στόχοι	Να κατανοήσουν οι έφηβοι/-ες ότι οι συνέπειες του διαδικτυακού εκφοβισμού είναι έμφυλες. Να συνειδητοποιήσουν ότι τα αγόρια και τα κορίτσια πέφτουν θύματα διαφορετικών μορφών εκφοβισμού στο διαδίκτυο και βιώνουν διαφορετικά τη βία.
Χρόνος	90 λεπτά (μπορεί να γίνει 2 x 45 λ. – αν δεν υπάρχει δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν δύο διαδοχικές διδακτικές ώρες)
Υλικά	Μεγάλα φύλλα χαρτί, μαρκαδόροι, ή αλλιώς POST-IT – μικρά χρωματιστά φύλλα χαρτί, ένας υπολογιστής και μηχανή προβολής για να δείξετε εικόνες αντρών και γυναικών.
Αριθμός μαθητών/-ριών	20-25 μαθητές/-τριες· αν η τάξη έχει περισσότερα άτομα, καλό θα είναι να τα χωρίσετε σε δύο ομάδες και να ζητήσετε από κάποιο άλλο άτομο να σας βοηθήσει να κάνετε το μάθημα.

❶ Μέσω της αυθόρμητης πρότασης ιδεών/ιδεοθύελλας (brainstorming) ή άλλων μεθόδων θυμηθείτε διαφορετικές μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού. Ζητήστε από τους/τις μαθητές/-τριές να τις καταγράψουν στα μικρά φύλλα χαρτί και να τα κολλήσουν σε ένα μεγάλο φύλλο. Όταν η λίστα είναι έτοιμη, ζητήστε τους να αναλογιστούν αν όλες οι μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού επηρεάζουν τα αγόρια και τα κορίτσια με τον ίδιο τρόπο.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ: Οι έφηβοι/-ες μπορεί να μην το γνωρίζουν, αλλά πρέπει να ξέρουμε ότι τα αγόρια και τα κορίτσια πέφτουν θύματα διαφορετικών ειδών βίας –τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός– και βιώνουν τη βία διαφορετικά.

❷ Υπογραμμίστε τις μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού που επηρεάζουν τα κορίτσια με ένα χρώμα και χρησιμοποιήστε ένα άλλο χρώμα για εκείνες που βιώνουν τα αγόρια. Ο στόχος μας είναι να καταδείξουμε τις έμφυλες διαφορές στις εμπειρίες βίας και τα διαφορετικά μέτρα που ισχύουν για τα κορίτσια και τις γυναίκες. Για παράδειγμα, τα κορίτσια συχνά υφίστανται παρενοχλήσεις και χλευασμό στο διαδίκτυο εξαιτίας της εμφάνισής τους και της αντίληψης ότι δεν συμμορφώνονται με τα πρότυπα ομορφιάς της κοινωνίας. Αν και τα αγόρια επίσης μπορεί να υποστούν εκφοβισμό λόγω της εμφάνισής τους, αυτού του είδους η παρενόχληση σπάνια είναι συστηματική και επίμονη.

3 Ρωτήστε από πού πηγάζουν αυτά τα πρότυπα ομορφιάς, ποιος/-α αποφασίζει ποια θα είναι αυτά και ποιος/α αποφασίζει αν κάποιος άτομο συμμορφώνεται με αυτά ή όχι, κ.λπ. Οι μαθητές/-τριες του γυμνασίου και του λυκείου δεν θα δυσκολευτούν να απαντήσουν σε αυτές τις ερωτήσεις, αν και στο γυμνάσιο ίσως θα χρειαστούν κάποια παρότρυνση από τον/την καθηγητή/-ρια. Μπορείτε να προβάλετε διαφάνειες (σλάιντς) με εικόνες αντρών και γυναικών από διάφορες ιστορικές περιόδους για να δείξετε ότι τα πρότυπα ομορφιάς αλλάζουν ανάλογα με την εποχή και τον πολιτισμό. Εξηγήστε τους ότι ποτέ στο παρελθόν δεν έχει επιβληθεί στις γυναίκες αυτή η αυστηρή απαίτηση «να ταιριάζουν» στο πρότυπο. Ένα παράδειγμα θα μπορούσε να είναι οι ψηλές κάλτσες που τον 18ο αιώνα τις φορούσαν μόνο οι άντρες. **Θυμηθείτε να τονίσετε ότι δεν υπάρχουν οικουμενικά «πρότυπα» και ότι αυτά επιβάλλονται από την κοινωνία και αλλάζουν μέσα στο χρόνο και ανάλογα με τον πολιτισμό. Συνεπώς, αυτά τα πρότυπα ομορφιάς μπορούν να αμφισβητηθούν.**

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ: Κάντε μία ακόμα ερώτηση για τις συνέπειες – ο διαδικτυακός εκφοβισμός μπορεί να οδηγήσει σε: χαμηλή αυτοεκτίμηση, σεξουαλική παρενόχληση, απομόνωση, κατάθλιψη, κ.λπ. Έξω από τον ψηφιακό κόσμο, αυτή η μορφή βίας μπορεί να οδηγήσει σε σεξουαλική κακοποίηση και εγκλήματα όπως ο βιασμός.

4 Ρωτήστε τους/τις μαθητές/-τριες ποιες μπορεί να είναι οι συνέπειες από την επιβολή προτύπων ομορφιάς. Καταγράψτε ξεχωριστά τις απαντήσεις των αγοριών και των κοριτσιών. Είναι σημαντικό να τονιστούν και οι επιπτώσεις που έχουν τα πρότυπα αυτά για την υγεία. Για παράδειγμα, οι υπερβολικές προσδοκίες συμμόρφωσης με τα πρότυπα ομορφιάς από τα κορίτσια μπορεί να οδηγήσουν σε καταστροφικές για την υγεία διατροφικές διαταραχές.

5 Συζητήστε για τις συνηθισμένες μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού, όπως ο διαδικτυακός αποκλεισμός, η αποστολή μηνυμάτων από λογαριασμό τρίτου, η υιοθέτηση της ταυτότητας κάποιου άλλου ατόμου, κ.λπ. Θυμηθείτε να τους εξηγήσετε ότι όλες αυτές οι μορφές εκφοβισμού στο διαδίκτυο θα εξελιχθούν διαφορετικά, ανάλογα με το φύλο του θύματος. Ζητήστε από τους/τις μαθητές/-τριες να αναλύσουν τις συνέπειες που βιώνει το θύμα σε κάθε κατάσταση.

6 Στο τέλος, **τονίστε ξανά πόσο μεγάλη σημασία έχει να αντιδρούμε στη βία.** Θυμίστε στους/στις μαθητές/-τριες **το ρόλο που μπορεί να παίξει ένας/μία μάρτυρας** και παροτρύνετε τους **να ζητήσουν βοήθεια από κάποιον/αν ενήλικο/-η που εμπιστεύονται.** ■

11.

ΧΡΗΣΙΜΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού - Ασφάλεια Διαδικτύου:
http://www.schools.ac.cy/asfaleia_diadiktyo/index.html

Cyber Ethics - Κυπριακό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου:
<http://www.cyberethics.info>

Safer Internet (EU) - Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κέντρων Ασφαλούς Διαδικτύου:
<http://www.saferinternet.org>

Safer Internet GR - Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου Ελλάδας:
<http://www.saferinternet.gr>

Ενημερωτικός Κόμβος Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου:
<http://internet-safety.sch.gr/>

Ασφάλεια στο Διαδύκτιο, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου
<http://www.pi.ac.cy/internetsafety/parent.html>

Cytasafety:
<http://www.cytasafety.com.cy/>

Ασφάλεια στο σπίτι (Microsoft-EL):
<http://www.microsoft.com/hellas/protect/>

Ασφάλεια στο σπίτι (Microsoft - EN):
<http://www.microsoft.com/protect/default.aspx>

PEGI Pan European Game Information - Πανευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφόρησης για τα Ηλεκτρονικά Παιχνίδια:
<http://www.pegi.info/cy/>

Εκπαιδευτική πύλη Υπ. Π. Ελλάδας:
http://www.e-yliko.gr/htmls/pc_use/safety.aspx

Γραφείο Επιτρόπου Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα Κύπρου:
http://www.dataprotection.gov.cy/dataprotection/dataprotection.nsf/index_gr/index_gr?OpenDocument

Γραφείο Επιτρόπου Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα Ελλάδας:

http://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33,97846&_dad=portal&_schema=PORTAL

Το Εγχειρίδιο Βασικών Γνώσεων για το Διαδίκτυο:

http://www.coe.int/t/dghl/StandardSetting/InternetLiteracy/InternetLiteracyHandbook_2_GR.asp

Safer Internet Day – Ημέρα Ασφαλούς Διαδικτύου:

<http://www.saferinternetday.org/web/guest>

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ

Think U Know:

<http://www.thinkuknow.co.uk/>

Think b4 u click:

<http://www.thinkb4uclick.ie/>

Common Sense Media:

<http://www.common sensemedia.org/>

Common Sense Media - Curriculum:

<http://www.common sensemedia.org/educators/scope-and-sequence>

Common Sense Media:

Netsmartz Workshop - National Center for Missing & Exploited Children

Learning resources from Insafe :

<http://lreforschools.eun.org/web/guest/insafe>

Safer Internet Ireland - Webwise:

<http://www.webwise.ie/>

"You Decide"- dubestemmer:

http://dubestemmer.no/en/913_years_old/#content

Canada's Centre for Media and Digital Literacy:

<http://mediasmarts.ca/>

The Web We Want:

<http://webwewant.eu/>

Childnet:

<http://www.childnet.com/resources>

Cybersmart Australia:
<http://www.cybersmart.gov.au/>

Κέντρο Ασφάλειας Facebook:
<https://www.facebook.com/safety>

e-safety Kit:
<http://www.esafetykit.net/index2.html>

Wild Web Woods – Παιχνίδι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Οδηγίες :
http://www.coe.int/t/dg3/children/News/WildWeb_en.as

Ενημερωτικά σπότ για την προώθηση της διαδικτυακής ασφάλειας και την προλήψη της έμφυλης βίας στο διαδίκτυο. Παραγωγή: Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Daphne III "Προστασία στο Διαδίκτυο: Φύλο και Ασφάλεια στο Διαδύκτιο".

Grooming (Ηλεκτρονική Αποπλάνηση):
www.youtube.com/watch?v=S9QnkYjd_cl

Cyber-bullying (Διαδικτυακός Εκφοβισμός):
www.youtube.com/watch?v=vGx_JlfP4Mc

Cyber-stalking (Διαδικτυακή Καταδίωξη):
www.youtube.com/watch?v=NWla0cusVsM

ΓΕΝΙΚΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΧΡΗΣΤΕΣ/ΡΙΕΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

<http://www.haltabuse.org/resources/online.shtml>

Τι να κάνετε για να είστε (πιο) ασφαλείς στο διαδίκτυο; Συμβουλές από την Working to Halt Online Abuse (WHOA).

Από όλες τις συμβουλές της WHOA, δύο σχετίζονται με το φύλο. Λένε ότι ψευδώνυμα, ονόματα χρήστη/-στριας, ηλεκτρονικές διευθύνσεις κ.λπ. δεν πρέπει να είναι χαριτωμένα, σεξουαλικά, υποκοριστικά ή υπερβολικά θηλυκά. Πρέπει να είναι ουδέτερα ως προς το φύλο.

Raport Narodowej Rady Przeciwdziałania Przestępstwom
<http://www.ncpc.org/resources/files/pdf/bullying/cyberbullying.pdf>

Σπουδαία πηγή για πρακτικές που συνδέονται με την αντιμετώπιση του διαδικτυακού εκφοβισμού είναι η έκθεση 'Stop Cyberbullying Before It Starts', που εκδόθηκε από το National Crime Prevention Council (ΜΚΟ με έδρα τις ΗΠΑ)

Stop Cyberbullying website
<http://www.stopcyberbullying.org/index2.html>

Ιστότοπος με ένα τεστ που μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μαθήματα με παιδιά και εφήβους από διαφορετικές ηλικιακές ομάδες και που στόχο έχει να ελέγξει αν είναι ή αν συμπεριφέρονται σαν εκφοβιστές/-στριες του διαδικτύου. Ο ιστότοπος περιλαμβάνει επίσης οδηγό καλών πρακτικών για νέους και νέες και ενθαρρύνει τους/τις εφήβους/-ες να μην είναι παθητικοί/-ες αλλά να αντιστέκονται στη βία.

Take Back the Tech

www.takebackthetech.net

Η καμπάνια «Take Back the Tech» λειτουργεί (και έχει βραβευτεί) από το 2006. Κάθε χρόνο συμμετέχει ενεργά στην εκστρατεία 16 Days of Activism Against Gender –based Violence Campaign. Η «Take Back the Tech» δεν ασχολείται μόνο με την αντιμετώπιση του έμφυλου διαδικτυακού εκφοβισμού, αλλά αποτελεί για τους/τις χρήστες/-στριες του διαδικτύου και πηγή όπου μπορούν να μάθουν πώς να ελαχιστοποιούν τον κίνδυνο να πέσουν θύματα διαδικτυακού εκφοβισμού, καθώς και τι να κάνουν σε περίπτωση που πέσουν θύματα τέτοιας βίας. Η TBTT υποστηρίζει τα δικαιώματα των γυναικών και παρέχει έναν διαδικτυακό χώρο για επικοινωνία με ελευθερία και σεβασμό, ενώ υποστηρίζει και τη συμμετοχή γυναικών στην ανάπτυξη τεχνολογίας πληροφορικής.

ΕΠΑΦΕΣ

Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου (MIGS)

Λεωφόρος Μακεδονίτισσας 46

T.K. 24005

Λευκωσία 1703

Κύπρος

Τηλ: +357 2235 2311 (ext.114)

Φαξ: +357 2235 3682

Email: info@medinstgenderstudies.org

Website: www.medinstgenderstudies.org

Το CyberEthics /Κυπριακό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου

Γραμμή Καταγγελιών:

Τηλ: 22674747

Email: reports@cyberethics.info

Γραμμή Βοήθειας:

Τηλ: 70000116

Email: helpline@cyberethics.info

Καταγγελία Παράνομου Περιεχομένου

Website: <http://www.cyberethics.info>

Τηλ: 1410

Συμβουλευτική Μέσω Διαδικτύου που προσφέρεται μέσω του ιστότοπου www.preventionsection.org.cy/symvouleftiki.asp

Cyprus Helplines - mobile application!

Ο Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου έχει προχωρήσει στην εφαρμογή CYPRUS HELPLINES για έξυπνα κινητά (smartphone application), στα πλαίσια του Παγκύπριου Δικτύου Τηλεφωνικών Γραμμών Συμβουλευτικής. Το Δίκτυο αυτό συστάθηκε με πρωτοβουλία της Τηλεφωνικής Γραμμής Στήριξης 1410 και σε αυτό συμμετέχουν όλες οι Γραμμές Συμβουλευτικής και Στήριξης που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο. Συνολικά συμμετέχουν 9 Υπηρεσίες.

Πρόκειται για μια απλή αλλά πολύ χρήσιμη εφαρμογή, αφού μέσα από αυτή το κοινό μπορεί να ενημερωθεί για τις διάφορες Γραμμές που υπάρχουν και να καλέσει αυτή που το ενδιαφέρει. Η εφαρμογή είναι διαθέσιμη για κινητά τηλέφωνα με λειτουργικό Android 4.3-4.4, ενώ σύντομα θα είναι διαθέσιμη και για iPhone. Μπορείτε να κατεβάσετε την εφαρμογή ως εξής:

1. Μπείτε μέσω του κινητού σας τηλεφώνου στο Play Store της Google
2. Ψάξτε για "Cyprus Helplines"

Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού

Εζεκία Παπαιωάννου 27

Τ.Θ.25706, 1311

Τηλ: 22751093

Γραμμή Βοήθειας: 1455

Φαξ: 22757495

Email: info@cfpa.org.cy

Website: www.cyfamplan.org

Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια

Γραμμή Βοήθειας: 1440

Email: domviolence@cable.net.com.cy

Website: www.domviolence.org.cy

ΧΡΗΣΙΜΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ:

Οδηγός για εκπαιδευτικούς/-τριες και γονείς "Η Έμφυλη Βία και η Υπεύθυνη Χρήση των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης", Πρόγραμμα Δάφνη III LOG IN (2014)

12.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Η ANNA DRYJANSKA είναι κοινωνιολόγος και συγγραφέας της έκθεσης 'The Opponents of Women Rights Party' που παρουσιάστηκε στο Μουσείο Καλών Τεχνών του Λοτζ. Η διατριβή της καταπιάστηκε με θέμα τη Χάριετ Μαρτινό. Είναι μία από τις συγγραφείς ενός ερευνητικού εργαλείου που δημιουργήθηκε για τους σκοπούς αυτού του προγράμματος και ανέλυσε τα αποτελέσματα της έρευνας καθώς και τα στοιχεία για τον διαδικτυακό εκφοβισμό στην Πολωνία. Ήταν επίσης υπεύθυνη για την ανάλυση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από τη σκοπιά της ισότητας των φύλων.

Η ANNA DZIERZGOWSKA είναι καθηγήτρια και φεμινίστρια. Διδάσκει ιστορία στο Πολυπολιτισμικό Καλλιτεχνικό Λύκειο Γιάτσεκ Κουρόν (Wielokulturowe Liceum Humanistyczne im. Jacka Kuronia) στη Βαρσοβία. Είναι μία από τις συγγραφείς του εγχειριδίου «Równościowe Przedszkole» («Ενδυνάμωση στο Νηπιαγωγείο»).

Η JOANNA PIOTROWSKA είναι ειδική και εκπαιδεύτρια στην καταπολέμηση των διακρίσεων. Έχει συγγράψει και επιμεληθεί πολλές εκδόσεις σχετικά με την έμφυλη βία και τη βία κατά των γυναικών. Είναι επίσης πιστοποιημένη προπονήτρια Ουεν-Ντο (μέθοδος αυτοάμυνας και ενίσχυσης της αυτοεκτίμησης που απευθύνεται σε κορίτσια και γυναίκες) και ειδικευμένη στην καταπολέμηση της βίας (απόφοιτος του Τμήματος Πρόληψης Ενδοοικογενειακής Βίας και του Τμήματος Συμβουλευτικής και Παρέμβασης με ειδικευση: παροχή βοήθειας σε παιδιά). Είναι μία από τις συγγραφείς του εγχειριδίου νηπιαγωγών «Równościowe Przedszkole» («Ενδυνάμωση στο νηπιαγωγείο») και βραβευμένη με το Χρυσό Τηλέφωνο – το βραβείο που δίνεται σε ακτιβίστριες για την καταπολέμηση και την πρόληψη της βίας.

Η EWA RUTKOWSKA είναι καθηγήτρια ηθικής και φιλοσοφίας στο γυμνάσιο, ειδικευμένη εκπαιδεύτρια στην αγωγή κατά των διακρίσεων και κατά της βίας. Είναι μία από τις συγγραφείς του «Równościowy poradnik dla nauczycieli» («Ισότητα – Εγχειρίδιο καθηγητών») και του εγχειριδίου νηπιαγωγών and the kindergarten teacher's manual «Równościowe Przedszkole» («Ενδυνάμωση στο νηπιαγωγείο»). Είναι επίσης πιστοποιημένη προπονήτρια Ουεν-Ντο (μέθοδος αυτοάμυνας και ενίσχυσης της αυτοεκτίμησης που απευθύνεται σε κορίτσια και γυναίκες) και συγγραφέας πολλών εκδόσεων σχετικά με την έμφυλη βία.

Η AGNIESZKA SOSINSKA είναι κοινωνιολόγος, ακτιβίστρια και κοινωνική ερευνήτρια. Η διατριβή της αφορούσε το Συνέδριο Γυναικών στην Πολωνία από τη σκοπιά των ηγέτιδων του πολωνικού φεμινιστικού κινήματος. Εργάζεται ως ειδική στην καταπολέμηση της βίας και ως σύμβουλος για τη γραμμή βοήθειας της Feminoteka για γυναίκες που υφίστανται βία. Είναι μία από τις συγγραφείς του ερευνητικού εργαλείου που δημιουργήθηκε για τους σκοπούς αυτού του προγράμματος και ανέλυσε τα αποτελέσματα της έρευνας καθώς και τα στοιχεία για τον διαδικτυακό εκφοβισμό στην Πολωνία.

Η ΕΛΕΝΑ ΡΟΥΣΟΥ εργάζεται ως Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό στο Τμήμα Νοσηλευτικής του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου. Συμμετείχε ως ερευνήτρια στο πρόγραμμα "Staying Safe Online: Gender and Safety on the Internet", και είναι μέλος της Επιτροπής για τη δράση COST ISO206 'Femicide across Europe'. Είναι διδακτορική φοιτήτρια. Το θέμα της διατριβής της αφορά "τη Διερεύνηση του Επιπέδου Υγείας των Μητέρων Μονογονεϊκών Οικογενειών και η Συσχέτιση με την Παρεχόμενη Κοινωνική Στηριξη".

Η ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΚΑΪΛΗ είναι κοινωνιολόγος, ακτιβίστρια και κοινωνική ερευνήτρια. Δραστηριοποιείται στο συντονισμό και την υλοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων, τη διεξαγωγή ερευνών, τη συγγραφή ενημερωτικού υλικού, εγχειριδίων και εκθέσεων, σχετικά με την ισότητα των φύλων, συμπεριλαμβανομένης της βίας στα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας/ενημέρωσης. Η Χριστίνα συμβάλλει επίσης στην υλοποίηση εκπαιδευτικών εργαστηρίων κατάρτισης για την έμφυλη βία εντός και εκτός του διαδικτύου απευθυνόμενα σε νέους/-ες και σε ενήλικους/ες. Η Χριστίνα είναι υποψήφια διδάκτωρ στο πρόγραμμα Κοινωνιολογίας του Τμήματος Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κύπρου.

